

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ε' • ΤΕΥΧΟΣ 47 • ΜΑΡΤΙΟΣ 1982 • ΑΔΑΡ 5742

לִיהוֹדִים הַתָּה אֹרֶה וְשָׁמָה וְשִׁשְׁוֵן יִקְרָא

«Εἰς τούς Ἰουδαίους ἦτο φῶς καὶ ἀγαλλίασις καὶ χαρά καὶ δόξα» (Ἐσθήτ., 8:16).

Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «'Έπιλογές από τό Reader's Digest» (Φεβρουάριος 1982) δημοσιεύτηκε τό βιβλίο τοῦ Χακόμπο Τίμερμαν «Κρατούμενος χωρίς όνομα». Ό Τίμερμαν, άρχισυντάκτης τής έγκυρότερης καθημερινής έφημερίδας τής Άργεντινής «Γνώμη», 'Εβραιος τό Θρήσκευμα, συνελήφθη καί βασανίστηκε από τό δλοκληρωτικό καθεστώς τῆς χώρας αὐτῆς, χωρίς νά περάσει από κανονική δίκη, γιατί ύπερασπίζε φιλελεύθερες άρχες.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ μαρτυρία του άναδημοσιεύουμε τά παρακάτω:
«Άκούγονται φωνές. Έχω τήν έντύπωση πώς βρίσκομαι σ' ένα μεγάλο δωμάτιο. Φοβάμαι πώς θά ἔρθουν σέ λίγο νά μέ γδύσουν γιά βασανιστήρια. Όμως, μέ καθίζουν κάτω καί μοῦ δένουν τά χέρια πίσω από τήν πλάτη. Άρχιζουν τά ήλεκτροσκό. Είναι τρομερά όδυνηρά, όχι δμως τόσο δταν μ' έχουν ξαπλωμένο στό πάτωμα, γυμνό καί γεμάτο νερά. Τό ρεῦμα μέ κάνει νά τινάζομαι από τό κάθισμά μου καί νά βογγώ. Δέν μοῦ κάνουν έρωτήσεις. Ξεσποῦν μόνο σέ μαζικά χτυπήματα πού αύξάνουν σέ ένταση δσο οι σπιγμές περνοῦν. Ξαφνικά, μιά ύστερική φωνή άρχιζει νά κραυγάζει μιά μόνο λέξη: «'Έβραι... 'Έβραι... 'Έβραι... 'Έβραι!». Τήν άκολουθοῦν κι δλοι οι άλλοι, σχηματίζουν μιά χορωδία καί χτυποῦν ρυθμικά τά χέρια τους: «'Έβραι... 'Έβραι... 'Έβραι... 'Έβραι... ».

Θέλουν νά μέ έκμεταλευτοῦν στή σημαντική δίκη κατά τῆς δήθεν έβραικῆς συνωμοσίας πού έτοιμάζουν».

ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ άναφέρεται δτι μαζί μέ τόν Τίμερμαν ήταν κρατούμενοι άλλα «γύρω στά 20.000 άτομα». Όλα, άνεξάρτητα από φρονήματα (ήταν κι άριστεροί καί δεξιοί) ύπεφεραν καί βασανίστηκαν, αύτοί καί οι συγγενεῖς τους, γιατί ήταν άντιθετοι στό δικτατορικό καθεστώς Βιντέλα. Μερικά από τά άτομα αύτά βασανίστηκαν περισσότερο, άλλα λιγότερο από τόν Τίμερμαν. Τή θέση τοῦ τελευταίου, δμως, έπιβάρυνε τό γεγονός δτι ήταν 'Έβραιος.

ΠΟΣΕΣ ΦΟΡΕΣ στήν καθημερινή ζωή καί μακριά από φυλακίσεις καί καταδιώξεις, αύτός δ διαχωρισμός τοῦ 'Έβραιού δέν παίζει ρόλο στή στάση τῶν άλλων άπέναντι στό συνάνθρωπο — 'Έβραιο τό Θρήσκευμα; Πόσες φορές στήν κοινωνία μας αύτό τό Θρήσκευμα δέν γίνεται πρόσχημα γιά νά καλυφθοῦν παρανομίες, διωγμοί, ρατσιστικά συναισθήματα, φυλετικές διακρίσεις; Πόσες φορές στό παρελθόν άλλά καί σήμερα ή άνθρωπινη κοινωνία, κάτω όπ' αύτό τό κάλυμμα, δέν έκανε μερικές από τίς πιό μελανές πράξεις της, μερικές από τίς πιό άθλιες ένέργειές της.

Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ, είπε κάποιο από τά πιό φωτισμένα μυαλά τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μήπως είναι καιρός ή άλήθεια αύτή νά γίνει κοινό κτήμα, σ' δλα τά γεωγραφικά μήκη καί πλάτη καί φυσικά καί στήν 'Ελλάδα;

΄Η γιορτή τοῦ Πουρίμ στά Γιάννινα

«Είς τούς Ἰουδαίους ἦτο φῦς καὶ ἀγαλλίασις καὶ χαρά καὶ δόξα».

(Ἐσθῆρ, 8:16).

‘Η μικρή ἑβραϊκή κοινότητα στά Γιάννινα ἦταν συμμαζεύμένη σέ δυσ συνοικίες, μιά μέσα στό Κάστρο και ἀλλή στή στεργιανή περίμετρο ἔξω ἀπ’ αὐτό. Ός τά χρόνια τοῦ πολέμου και τοῦ φοβεροῦ χαλασμοῦ ἦταν ζακουστό σ’ ὅλην τήν πόλη τό διήμερο ἑβραϊκό καρναβάλι, ὁ χαρούμενος γιορτασμός τοῦ Πουριμ. Κατέβαιναν πολλοί συμπολίτες μας Χριστιανοί νά γλεντήσουν μαζί μέ τούς φίλους και γνωστούς τους Ἐβραίους. Ἀπό τό πρώι γέμιζαν οι πλατείες και τά δρομάκια, τό Κουρμανό, ἡ Μεγάλη Ρούγα και ἡ Λειβαδιώτη, τά Βακούφικα και τά Μπουστάνια, τό Χαντάκια και τό Κάστρο ἀπό τίς δύμαδες τών μασκαρέμένων παιδιών, πού γύριζαν τίς γειτονίες μαζεύοντας τά «πουριμάτικα» τών συγγενών, γιά νά τά ζοδέψουν ὑστερά στόν χαρτοπόλεμο, στά γλυκά και στίς ἀμαξάδες... Ἐκείνες τίς δύο μέρες τά «παγετόνια» τής Κεντρικής Πλατείας τής πόλης

Κινεζική Μεγγιλά, άρχες 19ου αιώνα, όπό την άλλοτε Κοινότητα τοῦ Κάι - Φέγκ - Φού. Ό ὀπεικονίζομενος Τοξότης ἀντι- προσωπεύει τὸν ἑκτελεστή, ὁ ὅποιος περιστοιχίζεται ὡς τὸ δύναμα τῶν γιῶν τοῦ Ἀμάν.

αλλάζαν στέκι, παρκάριζαν στο Κουρμανιό και μέ τά άλογα στολισμένα μέ πολύχρωμες κορδέλλες και κουδουνάκια στό λαιμό, περίμεναν τά 'Εβραιόπουλα γιά νά σεργιανίσουν στά έβραικα σοκάκια, όπου έκαναν έπιδειξη τού κεφιού και τής παρδαλής στολής τους. Λίγοι ήταν ντυμένοι μέ τίς τότε γνωστές έποιμες άποκριάτικες στολές, σάν το «ντόμινο». Οι πιο πολλές μητέρες μήν έχοντας άλλον τρόπο νά κάνουν τά παιδιά τους «μασκαράδες» άνευπαραν άπο τα μπασούλα τους τίς παλιές χρυσοκέντητες στολές τών γιαγιάδων τους. 'Εντυναν πρώτα τά κορίτσια σάν Βασίλισσα 'Εστέρ κι οδικοί περίσσευτε τό φοροῦσαν στ' άγόρια, πού καμάρωναν κι αύτά σάν βασιλόπουλα. 'Απαραίτητο συμπλήρωμα τής στολής ήταν ή κωμική χάρτινη ή πάνινη «προσωπίδα» που τά έκανε άγνωριστα.

Οι ποι μεγάλοι ἔβγαιναν σέ δρυγανωμένους σχηματισμούς, πού είχαν ἀποτυπώσει ἀπ' τό χριστιανικό καρναβάλι, πού είχε προηγηθεὶ δύο ή τρεῖς ἔβδομάδες. Ἀλλοι παρίσταναν τή «κυαμῆλα», δλλοι χόρευαν τό «γαϊτανάκι» μέσυνοδεία λαϊκών όργανων. Μά ή πότι χτυπήτη ἐμφάνιση, ή καθαρά ἔβραική, πού ένθουσιάζε, ήταν ο δύμαδα πού παρίστανε τό χρυσοστολιμένο Μορντεχάι, καβάλλα στ' ἀλλογο, νά τόν σέρνει δ ταπεινωμένος και ἀπ' δλους γιουχαῖσμένος Ἀμάν. Γύριζαν σ' δλους τούς δρόμους τής ἔβραικῆς συνοικίας κι ἔκαναν συχνά στάσεις στίς γυνιές γιά νά κάνουν ἀναπαράσταση τής γνωστῆς ἀπό τήν παράδοση κωμικῆς σκηνῆς. 'Ο γέρο - Μορντεχάι προσποιεῖται πώς δέν μπορεῖ νά καβαλλικέψει στ' ἀλλογο και προστάζει τόν Ἀμάν:

«Γύρε νά πατήσω καί μπολάκι νταγιαντήσω¹, δυνατά νά σέ ζουπήσω, δσο πού νά σέ τσακίσω. "Εσκυψε ό 'Αμάν τήν πλάτη καί τοῦ λέει: "Ελα πάτει».

Τόπογέμευμα της πρώτης μέρας του Πουρίμ ό Σιωνιστικός Σύλλογος «Αμέξ Σιών» δργάνωνε στή μεγάλη σάλα του Σχολείου τόν έτησιο παιδικό χορό. Ή μανδολινάτα τών

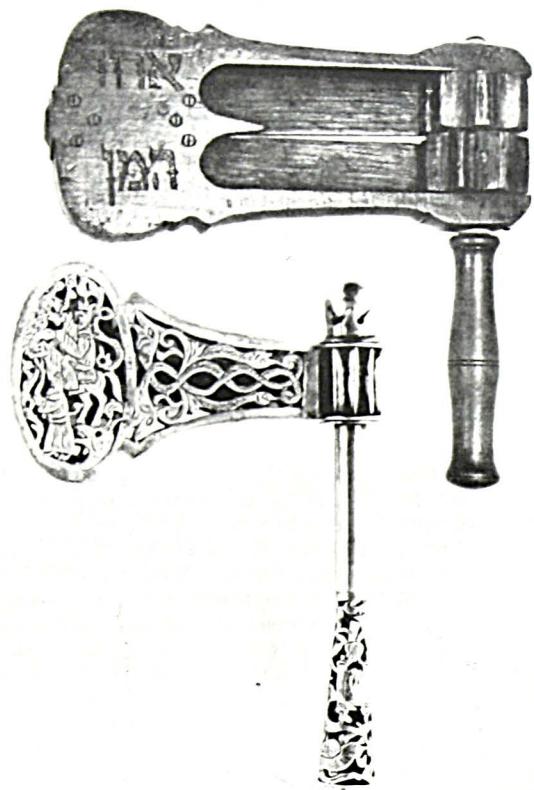
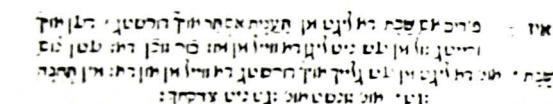

νέων ἔπαιδε τά καινούρια τραγούδια, πού διαδίδονταν υ-
στέρα στίς ταχικές σαββατιάτικες συντροφιές. Ό ίδιος
σύλλογος ἔδινε το βράδυ τόν ἐπίσημο χορό σε μά αιθουσα-
τῆς κεντρικής πλατείας, όπου γλεντούσαν ἀδελφωμένοι
πολλοί. Ἐβραίοι καὶ Χριστιανοί φίλοι τους, μαζί με τούς ἐπί-
σημους προσκεκλημένους ἀπό τίς τοπικές Ἀρχές.

Τὴν ὥρα πού στὶς κλειστές αἰθουσες διασκέδαζε ἡ καλή Κοινωνία, οἱ ἀνθρωποι τοῦ λαοῦ συνάζονταν στὶς ταβέρνες. Ἀπό νωρίς ἀντηχοῦσαν τά λαϊκά ὅργανα σ' ὅλα τά ἐ-Βραΐκα κρασοπουλιά – κι ἡπαν πέντε – ἔξι ἑκατό γύρω στό Κουρμανίο. Στό πιό μεγάλο μαγαζί, πρώτο καὶ καλύτερο τότακιμο τοῦ «Κολοϊού», τοῦ ξακουσμένου καλλιφωνού τραγουδιστῆ πού δέν ἐλεπε ἀπό καμιά «χαρά» στά ἐβραϊκά σπίτια, γιατὶ ἡξερε μέ τό οὐτὶ του νά χτυπά τίς πιό εύαίσθητες χορδές στήν καρδιά τῶν Ἐβραίων, ὅταν τραγουδοῦσε τά δημοτικά τραγούδια τῆς ζενιτίας, τῆς τάβλας, τά κλέφτικα καὶ τούς ἀμανέδες. Ἀπό τά κρασοπουλιά ζεκινοῦσαν τή νύχτα ὄρισμένοι «μπαντίδοι»² μέ ἐπικεφαλῆς τά ὅργανα, καὶ γύριζαν στίς γειτονίες χορεύοντας καὶ τραγουδώντας. Κι ὅταν ἔφθαναν κοντά σέ γνωστά τους σπίτια, πού φημίζονταν πώς εἶχαν παλιό κρασί στό βαγένι τους, ἀποτείνονταν μέ ρυθμό στήν οικοδέσποινα: «Κερά κερί, κερά κρασί»³.

Μά ό χασάπης ό Μέλιας ό Μαγιάς ξεχώριζε άπ' ολους.
Αύτός δέν πήγαινε μέ παρέα, άλλα χόρευε μονάχος του κι

*Ξυλογραφία ὅπου ἀπεικονίζονται οἱ Θεατρίνοι τοῦ Πουρίμ
— Βενετία, 1601.*

Παιδικές ροκάνες – στή μέν πρώτη ύπαρχε ή ἐπιγραφή «αρούρ Αμάν» («κατηραμένος δ' Ἀμάνω»), στή δέ δεύτερη ἀπεικονίζεται δ' Μορντεχάι καβάλλα στό βασιλικό ἀλογο.

εβγαίνε από νωρίς στίς γειτονιές. Λιγνός καί λεβεντόκορμος, ντυμένος τή φουστανέλα καί τό μαύρο φέσι, στρίβονταις κάθε λίγο τό μακρύ μουστάκι του, προχωρούσε άργα χορεύοντας, ένω πίσω τού ἐπαιζαν οι όργανοπαίχτες τό ούτι, τό κλαρίνο καί τό ντεφί. Άφου συμπλήρωνε τήν περιοδεία στούς μαχαλάδες καί μάζευε τίς εισφόρες πού τού χρειάζονταν γιά νά πληρώσει τό κρασί καί τούς όργανοπαίχτες, γύριζε καί καταστάλαζε στήν ταβέρνα τοῦ Μπαρμπα - Τσάκου, ὅπου ἦταν καί τό καθημερινό του στέκι.

Οι ποιό πολλοί, οι νοικοκυράριοι, συμμαζεύονταν στά σπίτια τους για νά έκτελέσουν μαζί μέ τούς συγγενεῖς τους τάν έντολή:

«Φάτε πιέτε και μεθάτε και πολύ χρονοπάτε».

Οι κυράδες τούς είχαν έτοιμασέ είναι έκλεκτούς μεζέδες, καλό σπιτίσιο κρασί καί τή γαλατόπιττα, κι όταν έρχονταν στό κέφι, τραγουδούσαν: «Κίνα γλώσσα νά μιλήσεις, Θάματα νά μολογήσεις», πού έξιστορούσε για τήν «Έστέρ τήν τιμημένην, στά βασιλικό ντυμένην», για τήν τιμωρία τοῦ μισθοῦ· Άμαρν καί γιά τήν πίστη στή Θεϊκή μέριμνα, πού πάντα σώζει τό Γιασοάδη ἀπό τούς διώντες του.

1) Ήσως βαστήξω νά σέ πέσω δυνατά. Οι στίχοι είναι όπο τό λαϊκό τραγούδι της Έσθρο «Κίνα γλώσσα».

2) Μπαντίδης λέγονταν στά Γιάννινα οι μποέμι. οι γλευτζέδες.

3) Ζητοῦσαν κρασί καὶ κεριά γιός νά φωτίζονται στούς σκοτεινούς τότε δρόμους τῆς πόλης:

‘Ιερά κείμενα σέκωμική διασκευή γιά τό Πουρίμ

Στό χειρόγραφο Νο 1490 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἱερουσαλήμ, γραμμένο ἀπό τὸν Γιαννιώτη σοφό Χαχάμ Μεναχέμ Χατζόπουλο¹ καὶ στὶς σελίδες 137–142 διάβασα τὰ περίεργα κείμενα πού δημοσιεύω, γραμμένα μὲ ἑβραϊκά γράμματα στὴ γιαννιώτικη ἑβραϊκή διάλεκτο. Ἡ καθαρή τους γλώσσα κι οι πετυχημένες ἀστεῖες προσωνυμίες τῶν ραββίνων (Κανάτας, Μεθύστακας) καὶ τὸ γεγονός δι’ οὗ εἶχα ἀκούσει γιά τὸν ὑπαρξη̄ τέτοιων ἔργων, πού διακωμαδοῦν τά ιερά κείμενα, μὲ ἔκαναν νά νομίσω δι’ τοῦτο ἦταν ἔργο κάποιου εὐτράπελου καὶ γλεντζέ ραββίνου, ίσως τοῦ Χατζόπουλου. Ἐρευνώντας τὸ θέμα διαπίστωσα δι’ τὰ κείμενα αὐτά ἥταν μεταφράσεις ἀπό παλιές παρωδίες τοῦ Πουρίμ.

Ἀπό τὸ 120 αἰώνα συναντοῦμε ἔργα καθαρά σατιρικά ἡ μέ παρωδίες γνωστοῦ κειμένου. Ἡταν ἡ χρυσή ἐποχή τῆς ἑβραϊκῆς λογοτεχνίας στὴν Ἰστανία. Ὁ Μεναχέμ Μπέν Ααρών ἔγραψε τὸ «Ύμνο γιά τὴν νύχτα τοῦ Πουρίμ», μιὰ παρωδία ἐνός γνωστοῦ ὕμνου γιά τὴν πρώτη νύχτα τοῦ Πέσαχ². Οι 15 στροφές τῆς παρωδίας «Νύχτα τῶν μεθυσμένων» πού παραθέτω εἶναι μετάφραση ἀπό τὸν Υμνο τοῦ Μπέν Ααρών.

Ἄργοτερα ἐμφανίζονται πιό δλοκληρωμένες παρωδίες. Γύρω στά 1330 δὲ Καλωνυμός μπέν Καλωνυμός ἀπό τὴν Ἰταλία ἔγραψε τὸ «Μασέχεθ Πουρίμ», πού ἔχει σάν κύριο θέμα τὴν ὑποχρέωση τῆς οἰνοποσίας καὶ τῆς αὐστηρῆς ἀποχῆς ἀπό τὸ νερό τὴν ἡμέρα τοῦ Πουρίμ, ἀλλά, παράλληλα, γελοιοποιεῖ τὸν οἰνόπότη καὶ τὸ λαίμαργο. Ἐκεῖ ἀπαριθμεῖται εἴκοσι ἔφτα εἰδη φαγητῶν πού ἔχουν τὸ ἔλληνικό ὅ-

Οι γελωτοποιοί τοῦ Πουρίμ παρελαύνουν – Ἀμστερνταμ, 1707.

‘Η παρέλαση τοῦ καρνάβαλου «Adloyada», Τέλ Αβίβ, 1968.

νομα Οινόμελι³. Τό ἔργο μιμεῖται τό Ταλμούδ δχι μόνο στό ύφος καὶ τό λεκτικό ἀλλά καὶ στὸν τρόπο πού φέρνει σὲ μιὰ συζῆτηση διαφορετικά θέματα καὶ στὸ διτὶ παραθέτει μερικούς φανταστικούς νόμους γιά τό Πουρίμ, πού κρατοῦν τή σοβαρότητα καὶ τόν τόν των ταλμουδικῶν συζητήσεων. Κάποτε τό χιοῦμορ γίνεται χοντροκομένο. δηπως στὸν Ράβ Κρασοπούλο, πού ἔγλειφε τίς σταγόνες τό κρασί ἀπό τό πάτωμα. Τό πιό ἀστεῖο σημεῖο αὐτῆς τῆς παρωδίας εἶναι πώς συσχετίζει γνωστά γεγονότα μὲ τή μέρα τοῦ Πουρίμ. Ἐτσι Ισχυρίζεται διτὶ ὁ Κατακλυσμός ἥρθε στή Γῆ. γιατὶ ἡ γενιά ἐκείνη ἔπινε νερό τό Πουρίμ.

Τό κείμενο πού παραθέτω εἶναι παρωδία τῆς πρώτης Μισάν τῆς Πραγμ. Πεσαχίμ.

Μέ θέμα τὴν ἀλόγιστη οἰνοποσία τοῦ Πουρίμ γράφτηκαν κι ἄλλες παρωδίες γνωστῶν ὕμνων καὶ προσευχῶν. Τέτοια εἶναι ἡ «Ἀγκαδά τῶν μεθυσμένων» πού μιμεῖται τό στύλ τῆς Ἀγκαδά τοῦ Πέσαχ καὶ προτρέπει σὲ φαγητό καὶ πιοτό. Τό τρίτο κορμάτι «Ντινίμ (προσταγές) γιά τό κρασί τοῦ Πουρίμ» εἶναι παρμένο ἀπό παρωδία τῆς Ἀγκαδά.

1) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.

Νά κάμουμε συντροφιά, νά φαμε, νά πιοῦμε δικαίως δ μεγάλος κι δ μικρός.

2) Νύχτα τῶν μεθυσμένων, λέγουν δ ἔνας στόν ἄλλον.

Διότι εἶναι μέρα τῶν συγχωρημάτων.

Στούς Γεουδίμ πλατοχώρια καὶ γλίτωμα⁴ καὶ γιά τὴν οἰκογένεια τοῦ Ἀμαλέκ πέσιμο⁵.

Γιά τοῦτο νά πιήτε πολύ τή νύχτα ἀπό τό Πουρίμ.

3) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.

Ποτήρια γεμάτα ἀπ’ τά καλύτερα.

1) Ἔγγονός του ἦταν ὁ Χαζάν (= ιερουργός) στὴ γιαννιώτικη Ἱερά Συναγαγή τῆς Ἀθήνας Μεναχέμ Χατζόπουλος μάρτυρος τοῦ Γιαραέλ, ἀθύνο θύμα τῆς γενοκτονίας τῶν νεζί.

2) Ο ὕμνος ἐπιγράφεται: *Lel Shimonurim* (= νύχτα σφρύπνιας, φύλαξης) κι εἶναι καὶ σήμερα σὲ χρήση στὶς γιαννιώτικες Συναγαγές καὶ προέρχεται ἀπό τό *Mahzor Romaniā*. Ο Μπέν Ααρών παρωδεῖ: *Lel Shikorim* (= νύχτα τῶν μεθυσμένων).

3) Τά ὄνοματα τῶν φαγητῶν πού ἀναφέρονται στὴ μετάφραση δέν χέρια ἔναν ποτήρι μεταφορά ἀπό τό κείμενο. Αποτελούν δημιουργική δείγμα τῆς γιαννιώτικης ἑβραϊκῆς κουζίνας.

«Πουρίμ στό σπίτι», έργο τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Moritz Oppenheim, 19ος αιώνας.

- Νά φάτε χοντρά ψητά καί περιστέρια,
κρασιά, ρακιά καί κρέας.
Νέοι γερόντοι νά χαροῦν, τή νύχτα ἀπ' τό Πουρίμ.
- 4) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Μεθυσμένοι πηγαίνουν ἀπό ταβέρνα σέ ταβέρνα
καί πίνουν κάθε στιγμή.
Καὶ κάθε Πουρίμ νά κάνουν ὅλοι μέ αὐτὸν τὸν τρόπο.
- 5) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Νά ἐτοιμάσουν τά πιάτα τους καί ν' ἀνάψουν τά φῶτα
στά σπίτια τους.
Καὶ νά ἔχουν καλή συλλόγιση καί νά στείλουν δῶρα
στούς φίλους τους
καὶ δῶρα στούς φτωχούς, εἰς τό Πουρίμ.
- 6) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Νά κάνουν χορό μέ βιολία.
Καὶ νά τραβᾶν τά νερά ἀπό τά πηγάδια.
Καὶ ν' ἀδειάσουν ὅλες τίς ὄπλαδινες⁶,
διότι εἶναι γιορτή ἀπό τό Πουρίμ.
- 7) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Ν' ἀναγαλλιάσουν καί νά χαροῦν οἱ μικροί καί οἱ μεγάλοι,
οἱ δούλοι, βασιλεῖς καί ὑπουργοί.
Παιδευτεῖτε καί μεθύστε. Μέ ποτήρια, μέ κανάτες συνοδέψατέ με.
Καὶ νά φάτε χοντρά στό Πουρίμ.
- 8) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
“Ολοι νά κάμουν ἔτσι, τραγουδώντας τό Πουρίμ.
Μήνιν ἐργαστεῖτε καί θά σας δώσει εύλογία δ Ἄδονάι
στή νύχτα ἀπό τό Πουρίμ.
- 9) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Ἐλάτε στίς πλατείες ν' ἀγοράσετε καί νά φέρετε φαγητά καλά.

- Νά κάμετε βαγένια καί στάμνες κρασί γιά τό Πουρίμ.
- 10) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
“Οποιος κάμει ἔξεπίτηδες καί δέν γίνει ζουρλός στό κρασί,
πρέπει νά τόν χτυπήσουμε μέ τό κοντάρι
καὶ νά τόν σκοτώσουμε, σάν τόν Γολιάθ τόν πολεμιστή.
- 11) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Φορέματα ἐκδικήσεως νά ντυθεῖ
καὶ μέ τό ζωνάρι νά τυλιχτεῖ.
Καὶ νά κάμει καρύδια καὶ ἀμύγδαλα τηγανισμένα στό μέλι,
καὶ φαγί ἐπίσημο, τή νύχτα ἀπό τό Πουρίμ.
- 12) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Μικροί καὶ μεγάλοι χορέψατε.
Πάπιες καὶ κοτόπουλα πισταγκωνίσατε⁷.
‘Αρχιστράτηγους στά σπίτια τους ἐπισκεφθῆτε,
γιά νά πιοῦν κρασί, τή νύχτα ἀπό τό Πουρίμ.
- 13) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Φέρτε κρασί χωρίς ἐνέχυρο,
ώστουν ὅλα τά βαγένια νά ἀδειάσουν.
Καὶ νά δημιοῦν ψέματα καὶ νά εἶναι σίγουροι
ὅπου δέν θά πάθουν κανένα κακό, τή νύχτα ἀπό τό Πουρίμ.
- 14) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Νά μήν φοβηθεῖς οὔτε νά τρομάξεις.
Καὶ καλόν εἶναι νά κάθονται τά ἀδέρφια μητέρες
Νά κοιμοῦνται χωρίς τρόμο,
νά δανείζονται μεταξύ τους,
καὶ θά εύλογήσει ἐσάς δ ξαγοραστής τοῦ Γισραέλ.
- 15) Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
…….. τροπιλε χῆνες, ψάρια καὶ γλυκό,

κασσάτες, κοκορέτσια, μπουγάτσες και διάφορα ψητά, χουμενάδες, ρακιά, κρασί⁸.

Χορούς, τραγούδια και άλλα πολλά διάφορα.
Καὶ θά ἐρθῃ στὴν Τσιγίων ὁ ξαγοραστής⁹,

ὁ Φυλαχτής τοῦ λαοῦ Του, τοῦ Γισραέλ.

4) Έσθήρ 8, 16.

5) Άμαλέκ, εἶναι τό ἐπίθετο πού ἀποδίδεται στὸν Ἀμάν.

6) ἀπλάδινες λέγονταν οἱ πιατέλες.

7) νά σφάξετε.

8) χουμενάδες, αύγα σκληρά, ψημένα στὸ φοῦρνο – *inhani-nados*.

9) *Ouva le – Tsiyon goel.*

Μασέχεθ Πουρίμ Πέρεκ πρῶτο

1) Μελετᾶμε στὸ Μισνά: Τῇ μέρᾳ ἀπό τὸ Ταανίθ Ἐστέρ βγάζουν τά νερά ἀπό τὰ σπίτια καὶ δέν ἐπιτρέπεται νά τάχουν τό Πουρίμ, γιατὶ δέρνονται ἀπάνω τους. Ἐπειδῆς εἶναι νά μή φανοῦν καὶ οὔτε νά βρεθοῦν ἀπό τίς δεκατρεῖς τοῦ μηνὸς ὡς τίς δεκαπέντε.

Γκεμαρά: Ἀπούθε ἀπόδειξῃ:¹ Εἶπε ὁ Ράβ Σκόρδας κι ὁ Ράβ Στάμνας: Ἀπό τό Πασούκ: Καί νά ξεβγάλεις τό κακό ἀπό μεταξύ σου². Καὶ δέν εἶναι κακό παρά μόνο τά νερά, γιατὶ ἔτσι γράφει τό Πασούκ: Καί τά νερά τά ἀχαμνά καὶ ἡ γῆς ἡ ἄτεκνη³. Τόν βοηθεῖ κι ὁ Ράβ δ Κρασοπούλος πού εἶπε: Δέν ἐτιμωρήθηκαν δ λαός τοῦ Κατακλυσμοῦ, παρά μόνον ἐπειδής ήπιαν νερό τό Πουρίμ.

2) Μελετᾶμε στὸ Μισνά: «Οποιος πίνει νερό τό Πουρίμ, δέν ἔχει μερίδιο στὸν ἀλλον κόσμο. Γιατὶ τό πασούκ λέγει: Καὶ μάλωσε δ λαός μέ τόν Μοσιέ καὶ τοῦ εἴπαν: Δώσε μας νερό νά πιούμε⁴. Ἄν ἔχαλευαν κρασί, θά είχαν μερίδιο στὸν ἀλλον κόσμο.

Λέγει τό Πασούκ: Ἀρχίνισε δ Νόαχ καὶ φύτεψε ἀμπέλιο⁵.

Καὶ ὅπως λέγει ὁ Ράβ Σκόρδας: Τί θά πεῖ, φύτεψε ἀμπέλι;

— Ποῦ τό φύτεψαν ἀράδες ἀράδες. Εἶπε ὁ Ράβ Μεθύστακας: Γιατὶ δέν εἶναι γραμμένα τά δνόματα τῶν Πατέρων Ἀβραάμ, Γιτσάκ καὶ Γιαακώβ στή Μεγιλάθ Ἐστέρ; «Ομως δ Νόαχ ἀναφέρεται: Ἐπειδή δ Νόαχ ἔφερε κρασί στὸν κόσμο καὶ ἡπιε πολύ κρασί τό Πουρίμ, ώποσου δέν ἥξερε νά πεῖ: Βλογμένη Ἐστέρ ἡ καταραμένη Τζέρες⁶. «Ωστε: «Οποιος πίνει κρασί τό Πουρίμ καὶ μεθάει, καλουσσεύει γιά τρία δώρα πού εἰπώθηκαν στό Νόαχ: «Καλὸ γιά τούς οὐρανούνς, καλὸ γιά τή γῆς, καλὸ γιά τόν κόσμο».

3) Μελετᾶμε: Πέντε μαθητές εἶχε ὁ Ράβ Κρασοπούλος: Τόν Μεθύστακα, τόν Λιχουδιάρη, τόν Κανάτα, τόν Σκόρδα, τόν Γέρο - Μεθύστακα. Αύτός ἐμέτραγε τήν πιεῖ τους. Ὁ

Κρασοπούλος, στέρνα ἀσβεστωμένη, δέν ἔχανε σταλαματία.

Μελετᾶμε: «Οταν ὁ Κρασοπούλος ἐπινε κρασί στό Πουρίμ μέ μιά σταλαματιά ἐπεφτε στή γῆς ἐγονάταγε καὶ τήν ἐγλειφε μέ τό χύμα. Ὁ Μεθύστακας, μακριά ἡ γεννήτρα του. Ὁ Λιχουδιάρης, καλός. Κάθε μέρᾳ ἔβανε κρασί γιά νά τόχει περίσσιο, γιά νά στεριώσει τό Μιτσβά⁷ τῆς ἡμέρας στό κρασί. Ὁ Κανάτας φοβόταν τήν διαρτία. «Οταν ὁ Κανάτας ἐπήγαινε στό δρόμο⁸ ἀπό τήν ἀρχή τοῦ μήνα Ἀδάρ, ἐπαιρνε δυό στάμνες ἀπό κρασί, κόκκινο καὶ δσπρο, διότι φοβόταν μήπως περάσει τό χρέος τῆς μέρας, σέ μέρος πού δέν ὑπάρχει κρασί καὶ νά μήν ἔρθει, δ μή γένοιτο, σέ χρεία νά ἀποκόψει τό πιοτί του, τό κρασί τοῦ Πουρίμ.

1) Πιάνουν μέ τά χέρια τους τίς ούρές ἀπί τίς κανάτες καὶ πίνουν κρασί πολύ καὶ τρών κασσάτες, γαλατόπιτες.

‘Ανοίγουν τό στόμα τους καὶ πίνουν δέκα λογιῶν πιοτά,

γιά νά ρίξουν καὶ νά ἀφαιρέσουν ἀπό πάνω τους πᾶσα πικρία αυτό τό βράδυ.

2) Στήν ἡμέρα ἐτούτη μᾶς διέταξε νά φάμε, νά πιοῦμε

τῶν ζουρλῶν καὶ τῶν μεθυσμένων.

‘Εδιάταξες νά σφάξουμε πρόβατα, γελάδια καὶ νά γελάμε καὶ νά γλεντάμε.

Εἶπες: ‘Αγαπᾶς τόν λαόν Σου τοῦ Γισραέλ.

ΝΤΙΝΙΜ

(διατάξει) γιά τό πῶς πρέπει νά πίνουμε τό κρασί τοῦ Πουρίμ. (Είναι γραμμένο στήν ἐβραϊκή γλώσσα καὶ τό διαβάζουμε «έλληνικά»).

1) Ποιά εἶναι ἡ ἀναφορά στή Βίβλο γι' αύτό τό νόμο: ‘Από τό παρακάτω Πασούκ δηλ. τό ἐδάφιο τῆς Βίβλου.

2) Δευτερονόμιο 13, 6

3) Βασιλέων Β 2, 19

4) Αριθμοί 20, 3

5) Γένεσις 9, 20

6) Ἀπό τό μεθύσιο του δέν ἤτων σέ θέση νά ξεχωρίσει ποιά ἥτων ἡ εύλογια καὶ ποιά ἡ κατάροι.

7) Μιτράβα, ἡ ἐντολή

8) Ταξίδευε.

‘Ο Ιωσήφ Μάτσας γεννήθηκε καὶ κατοικεῖ στα Γιαννινά. Είναι πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κι ἔχει δημοσιεύσει λαογραφικές μελέτες ἀπό τήν πλούσια παράδοση τοῦ ἐλληνικοῦ ἐβραϊσμοῦ. δημιουργός της «Γιαννινικά ἐβραϊκά τραγούδια» (ἐκδόση Ηπειρωτικῆς Εστίας, 1953), τή συλλογή «Ἐβραϊο - ἐλληνικά δόματα» (στό περιοδικό «ΣΕ-ΦΥΝΟΤ» τοῦ Ινστιτούτου Βεν Ζβι τῆς Ιερουσαλήμ, 1981) καὶ ἄλλες].

Καλλιτεχνικό κείμενο σέ χαρτί τῆς Μεγγιλά, Ιταλία 17ος αιώνας.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

(Μέρος Δεύτερο)

Παλαιά γκραβούρα του Ἀργοστολιοῦ. (Άρχειο Α. Δεμπόνου).

Τά γεγονότα τῆς Κέρκυρας, πού ἀναφερθήκανε στό πρώτο μέρος, φαίνεται νάναι τά τελευταῖα, πού σ' αὐτό τό νησί ἐδημιούργησε ἡ μισαλλοδοξία. Μά δέν εἶναι καὶ τά μοναδικά!

Πίσω ἀπό τό φανατισμό καὶ τόν δχλο πού τόν ἐκφράζει, στέκονται συμφέροντα πού κινοῦν τά δολοφονικά χέρια καὶ τά ύψωμενά ρόπαλα, πού ἀνάβουν τίς φωτιές καὶ πετάνε τά μαχαίρια! Χωρίς νά χάνουν εύκαιριες γιά τοῦτα!...

Πολλές φορές στή διαδρομή τοῦ ΙΘ^α αἱ. Θά ύπάρχουν ἔκδηλώσεις βίας, μέ θύματα τούς Ἐβραίους, πολλές ὅπο τίς ὅποιες ἔχουν ὀμαδικό χαρακτήρα. Νά ύπολογίσει κανείς ὅτι γινότανε καὶ σέ περίοδο Ἀγγλοκρατίας, πού, ἀν δχι τί ἄλλο, ὁ νόμος λειτουργοῦσε σκληρά καὶ ἀδυσώπητα. Τά αἴτιά τους ὅμως, δχι πολιτικά καὶ καθόλου θρησκευτικά, ἀλλά κοινωνικά, ἀποκαλύπτουν μία πραγματικότητα οἰκονομικῶν κινήτρων.

Βέβαια οι ἐνέργειες αὐτές, διόμων χωρίς ήθικούς φραγμούς καὶ αισθήματα, θά ἔξεγείρουν τή δημόσια εύαισθησία. Καὶ μάλιστα καὶ τό τοπικό συναίσθημα. «Ἐτσι ὅταν κάποτε ἡ ριζοσπαστική ἐφημερίδα «Ἀλήθεια» θά κάμει ύποδείξεις ἀπό τήν Κεφαλονιά, γιά τήν πρέπουσα συμπεριφορά ἀπέναντι στούς Ἐβραίους στά Ἐπτάνησα, ἡ κερκυραϊκή συνάδελφός της, νεοριζοσπαστική «Νέα Ἐποχή», εύαισθητοποιώντας τήν εύθιξια της, θά παρεμρηνεύσει τήν ύποδειξη ὡς αἰχμή πρός τόν Κερκυραϊκό λαό «ώς προσβάλ-

λοντα, δῆθεν, αὐτόν διά συμβουλῶν ἀναρμόστων καὶ ἀνοικείων»¹. Ή εύθιξια δέν ἄφησε νά ἐρευνηθοῦν τά αἴτια τά δόπια, ἀκριβῶς ἐπειδή κανείς δέν τά ἐρευνοῦσε, μένανε ἀφανῆ μαζί μέ τούς ήθικούς αὐτουργούς.

Ἄν ξεφυλλίσει κανείς ἔγγραφα τῶν κερκυραϊκῶν δικαστηρίων, ἀστικῶν καὶ ἐμποροδικείων, τής περιόδου ἐκείνης, θά δεῖ, σέ ἀντίθεση μέ τήν Κεφαλονιά, πώς ύπάρχει ἐβραϊκό στοιχεῖο μέ κολοσσαίο οἰκονομική ἐπιφάνεια πού τοκογύλιφει καὶ συναλλάσσεται, συνεργαζόμενο μέ τό μεγάλο κεφάλαιο τοῦ νησιοῦ. Καὶ ἐπειδή ἀκριβῶς εἶναι ἀλήθεια πώς τό χρῆμα δέν ἔχει πατρίδα οὔτε θρησκεία, βλέπουμε τό δυναμικό ἐβραϊκό στοιχεῖο νά συνεργάζεται μέ τό ἀνάλογό του κερκυραϊκό, προκειμένου νά προαγάγει τίς συναλλαγές του καὶ νά διασφαλίσει τά διαθέσιμά του.

«Οἱ κυρ(οι) Ἰακώβ Μπαρούκ π(οτέ) Ἀμπᾶ καὶ Γαβριήλ Μηζᾶν τοῦ Μωϋσέως» στήν Κέρκυρα, δέν εἶναι οι καλόπιστοι γυρολόγοι τῆς Κεφαλονιάς, σάν τόν Ἡλία Μόρδο ἢ τόν συνονόματό του Λία Φόρτο, πού πουλάει μέ πίστωση «πετζιά». Εἶναι μεγαλοκεφαλαιούχοι πού δανείζουνε ἐπαγγελματίες σάν τόν Δ. Φώκα καὶ κτηματίες.² Οὔτε δὲλφός τοῦ πρώτου, «κύριος Ἀβραάμ Βαρούκ ποτέ Ἀβᾶ», πού προεξοφλεῖ χρεωστικά δμόλογα πρός τό ἀρχοντολόι καὶ μετά τά εἰσπράπτει γιά λογαριασμό του μέ τό ἀζημίωτο, μπορεῖ νά παραβληθεῖ μέ τόν Κεφαλονίτη δμοεθνῆ του

Λάζαρο Τριβέρζε³, πού κάνει άγωγή γιά νά είσπράξει δυομισι κολονάτα πού τά έδανεισε μάλιστα χωρίς άπόδειξη «εν μπιστι». ⁴ Ο Βαρούκ γιά νά πληρωθει 298 τάλληρα, κεφάλαιο του Απρίλη 1833, πού τά προεξόφλησε στήν «Εύγενεστάτη Κυρια Δωροθέα Άθηναίδα Μουλατζάνη Καπάδοχα», έκπλειστριάζει στήν Κέρκυρα περιουσία άποδειγμένης έκτιμησης 1.088,82 ταλλήρων. Οι τόκοι αύτού του δανείου καί τά έξοδα μέχρι 21 Φεβρουαρίου 1855, πού βγαίνει ή άποφαση, καλύπτουν τό δχι καταφρονούμενο ποσό τών 778,11 άκόμα ταλλήρων.⁵

Η προσωποκράτηση γιά άτομικά χρέοι ήτανε νομικό καθεστώς τά σκληρά έκεινα χρόνια καί κανείς δέν άμφισβητούσε τήν έγκυρότητα καί άναγκαιότητά του. Ο Βενιαμίν Λέβι π(ο) τ(ε) Μωύσέως, τόν Ιούλιο του 1849, χώνει στή φυλακή, (πράγμα συνηθισμένο καί στόν «ήθικό» αιώνα μας)⁶ γιά 67 μέρες, τόν Σπυρίδωνα Προκόπη όπό το Άργοστόλι, έπειδό δέν τού πλήρωσε 20,50 τάλληρα χρέος⁷, καί ή Άγγελος Κεφαλᾶς Θά βγάλει στό σφυρί τό συνεταιρικό έργαστρη του Μωσέ Ισάκ καί τής Σαλώμ Γακίς στά Μεταξάτα γιά χρέος 72,17 τάλληρα αύτοκρατορικά.⁸

Στήν Κέρκυρα, θμως, δταν πέντε μήνες άπό τήν «Ικετήριο του Φώκα», δ δανειστής του Ιακώβ Βαρούκ του Αβά, (πού τόν πρωτοαναφέραμε) Θά βρεθει σέ δύσκολη οίκονομική θέση, οι δανειστές του δέ θά διστάσουν νά τόν κηρύξουν σέ πτώχευση καί νά τού σφραγίσουν τά πάντα, «Αποθήκες, γραφεία, κιβώτια, χαρτοφυλάκια, βιβλία, έγγραφα, κινητά» καί έπι πλέον Θά πετύχουν «νά βαλθή ό ρηθείς πτώχεύσας ήν τή διά τούς θφειλέτας Φυλακή».

Τό συγκλονιστικό ήναι πώς δανειστές του είναι οι θμοθνείς του, «οι κ.κ. Ιακώβ καί Ισαάκ άδελφοί Πολίτη του Δαβίδ».⁹

Άυτά τά χαρακτηριστικά παραδείγματα, δίχως ειδική έπιλογή, δοθήκανε γιά νά πιστοποιηθει πώς τό έβραικό στοιχείο στήν Κεφαλονιά μπορει μεταξύ του νά διαπληκτίζεται καί νά άλληλοτρώγεται,¹⁰ δέν άποτελει, θμως, ούτε άντικείμενο ούτε υπόκειμενο κοινωνικών άναταραχών στόν εύρυτερο χώρο τής κεφαλονίτικης κοινωνίας. Οι άπογονοι τού Άβραάμ, πού κατοικούν σ' αύτό το νησί, άνηκουν άρχικά στούς μικροαστούς καί συναυλάσσονται μέ μικροεπιτηδευματίες καί φτωχοικογενειάρχες. Άργοτέρα Θά ξέπεσουν άκόμα περισσότερο, δηλαδή οίκονομικά θάναι τελείως άκινδυνοι! Αντίθετα τό έβραικό στοιχείο στήν Κέρκυρα, καί θπως θά δούμε καί στή Ζάκυνθο, κατά μεγάλος μέρος του συντάσσεται μέ τήν άστική καί τούς μεγαλοκτηματίες, δύο τάξεις δίχως συναισθηματισμούς στά οίκονομικά καί πού έντονα άντιδρούν δταν θιγούν τά κυριαρχικά τους δικαιώματα, αίσθητά προνομιακά τόν έπιδικο έκεινο αίλωνα.

Μέ αύτές τίς τάξεις τών άπό καταγωγή άρχοντων καί τών άστων νεόπλουτων, είχε συνταχθει τά χρόνια τής ξενοκρατίας ή έξουσία. Το λαϊκό κίνημα χτυπώντας τήν ξενική παρουσία χτυπούσε έμμεσα, καί δχι σπάνια έπωνυμα, καί τούς ντόπιους έκφραστές της, πού άπό ταξική προέλευση καί συμφέρον οίκονομικό τήν ύπηρετούσανε καί τήν ύπερασπιζόντανε.

Έτσι ή άπελευθέρωση τού έβραικού στοιχείου, καί άπό τήν κοινωνική άπομόνωση καί άπό τήν πολιτική άνυπαρξία, μετατρέπονταν σέ εύρυτερο κήρυγμα κ ο ι ν α ν i c o, πού άφορούσε δ λ ο u s το ο ύ ά δύναμους καί κατατρεγμένους. Οι Έβραιοι τής Κεφαλονιάς γενικά, τών άλλων νησιών μερικότερα, άνηκοντας σ' αύτές τίς συνθλιβόμενες μάζες, συνθέτανε άφορμές διαμαρτυρίας τών προσδευτικών στοιχείων, χωρίς θμως νάναι σίγουρο πώς γινόντανε καί άποδέχτες τών κηρυγμάτων τους.

«Έλπιζομεν νά έννοήσωσιν οι συντάκται τής έφημε-

Άργοστόλι: Τό προσεισμικό λιθόστρωτο μέ τό καμπαναριό τού Άγιου Σπυρίδωνα. (Λαογραφικό Μουσείο Άργοστολιού).

ρίδος¹¹, καθώς καί άπασα ή Ισραηλιτική Κοινότης ήτι τό καταθίβον τήν Επάνησον σύστημα τής ξενοκρατίας, άποστερει καί αύτούς τών φυσικών καί κοινωνικών αύτων δικαιωμάτων, τά δποια πάντες οι άνθρωποι πρέπει έξισου νά άπολαμβάνωσι σύμφωνα μέ τάς ύγιεις άρχας τής έλευθερίας καί μέ τό πνεύμα τού αιώνος είς τόν δποιον ζώμενο¹².

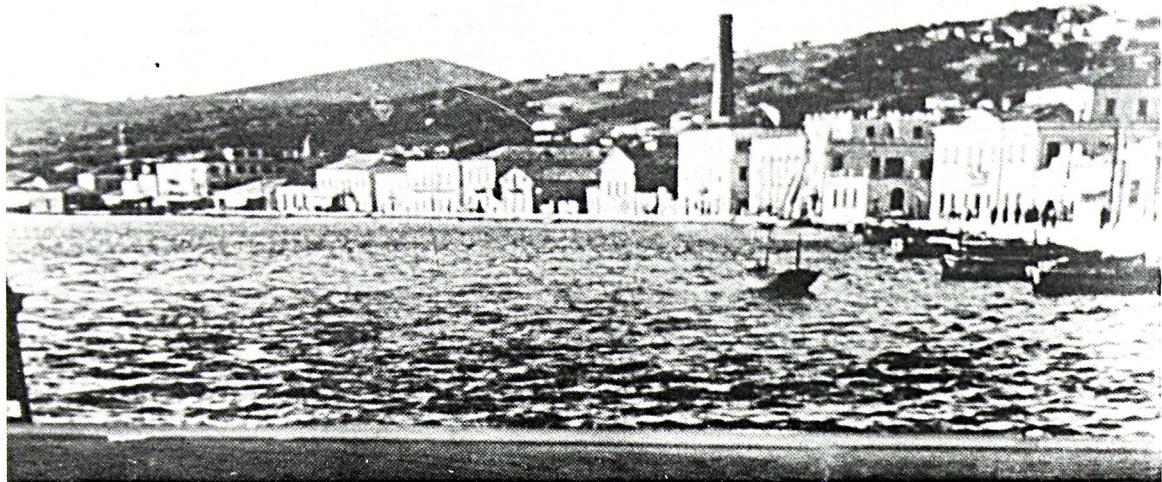
“Οπως άναφέρθηκε στό πρώτο μέρος τής μελέτης ό Νόμος τού 1852, έργο Βουλής πού χάρη στά γνωστά γεγονότα έπλειοψφούσαν οι μεταρρυθμιστές¹³, άπεκλειε τούς μή Χριστιανούς άπό τήν πολιτική ζωή τών Νησιών. Ό νόμος αύτός έπληττε άποκλειστικά τούς Έβραιούς, γιατί άλλοθρησκοι ύπήκοοι Ιόνιοι, έκτός άπο αύτούς, δέν ύπήρχαν.

Οι ριζοσπάστες, μέ τήν εύαισθησία στά κοινωνικά θέματα πού τούς διακρίνει στά 1861, στή ΙΑ' Βουλή, θά φέρουνε νομοσχέδιο πού θά έπανορθώνει αύτή τήν κατάφωρη κοινωνική άδικια. Ή δτυχη δμως αύτή Βουλή¹⁴ θά διαλυθει πρίν ή προσπάθεια γίνει Νόμος.

«Η άντιπροσωπεία τής Έπτανήσου ήθελεν άναπληρώσει έν τοιούτο έλλειμμα, άποδίουσα είς άπαντας άνεξαιρέτως τούς πολίτας τής Έπτανήσου τά αύτά πολιτικά δικαιώματα. Νομοσχέδιον μάλιστα τοιαύτης φύσεως καί είς αύτήν τήν ένεστώσαν Βουλήν παρουσιασθη ύπο δόκτων βουλευτών, διά τού δποιού ένομοθετείτο τό δικαίωμα τού έκλεγειν καί έκλεγεσθαι είς δ παντας άνεξαιρέτως τούς Έπτανησίους, δνευ ούδεμιάς διακρίσεως θρησκεύματος, άλλ' ώς έκ τής βιαίας διακοπῆς τών έργασιών της έμεινεν έκκρεμές¹⁵.

‘Η έπόμενη Βουλή, ή ΙΒ’, λιγόχρονη καί αύτή, έναι η Βουλή τών διαφωνιών στό έθνικό θέμα καί ή τελευται, ή ΙΓ’, έναι Βουλή τυπική. Ούτε ή μία ούτε ή άλλη άπασχοληθήκανε μέ νομοθετικό έργο. Έτσι χάθηκε ή εύκαιρια στά 1861 νά χειραφετηθούνε χάρη στούς ριζοσπάστες οι Ισραηλίτες τής Έπτανήσου. Καί έπειδή άκριβώς δλα αύτά

Η παραλία του Άργοστολιού, όπου κτίστηκε ο ήλεκτρικός σταθμός, τοῦ δποίου διακρίνεται ἡ καμινάδα. (Λαογραφικό Μουσεῖο Άργοστολιού).

τά χρόνια, δέν τούς έδινε τά έλαχιστα ἔστω δικαιώματα, πού τήν ἐποχή ἑκείνη ἀπολαμβάνανε οι ἀλλόθροσκοι συντοπίτες τους, συνθέτανε τό εὐαίσθητο στοιχεῖο πού ἀντιμαχόμενα συμφέροντα, πολιτικά πολλές φορές, τούς μετατρέπανε σέ συνεργούς καί θύματα.

Ἡ Κέρκυρα, πάντα εὐαίσθητη, ἀκριβῶς γιατὶ ἦταν καὶ εὔερθιστη, θά κατηγορήσει, τήν κρίσιμη αὐτή περίοδο. τήν Κεφαλονιά, ἀπό τίς στήλες τῆς νεοριζοπαστικῆς «Νέας Ἐποχῆς», γιά κακομεταχείριση τῶν Ἐβραίων πού τήν ἐπισκέπτονται!

«Οι ἐκ Κερκύρας Ἰσραηλῖται μεταβαίνοντες εἰς Κεφαλληνίαν δέν δύνανται ούδέ ἐπί δίλγας ἡμέρας νά ζήσωσιν ἄνευ τῆς προστασίας τῆς Ἀστυνομίας». Ψεῦδος τοῦτο ἀναιδέστατον κ. Συντάκτα καί ὅλως ἀνήκουστον. Συκοφαντία μαύρη καί ὅλως Ἰησουϊτική. Καί ταῦται δέν δύνανται ύπο ἀλλων νά ἐπινοθῶσιν ειμὴν ὑπ' αὐτῶν καί μόνον τῶν συντακτῶν τῆς «Νέας Ἐποχῆς». Καί, τωόντι, ἀπ' ἀρχῆς, μόλις ἀνήγνειλον διά τῆς ἐφημερίδος των τήν νέαν ἐποχῆν, ἀμέσως ἤρχισαν νά δίδωσι εἰς φῶς καί τά προϊόντα τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς φιλανθρωπίας των. Καί τά δποία ἀνακεφαλαιοῦνται εἰς τό «διαίρει καί βα σίλευε». Ο φθόνος τῆς ἀληθείας καί ἡ κακεντρέχεια τῶν τοιούτων ἐφθασαν εἰς τά μῆ περαιτέρω.

Βέβαια από ποιθενά δέν προκύπτει ἡ ἀλήθεια αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν. Ἐκεῖνο πού εἶναι βέβαιο εἶναι πώς κακομεταχείριση Ἐβραίων στήν Κεφαλονιά ούτε ίδιώτες ούτε ἐπίσημοι διαπιστώσανε. Ἀπεναντίας πιστοποιεῖται «άδελφική μεταχείρισης»!

Ἄν πιθανολογεῖται πώς μεγαλέμποροι ἢ μεγαλοτοκογλύφοι ἀπό τό νησί ἑκεῖνο, πού συνέβαινε νάναι Ἰσραηλῖτες, ἀντιμετωπίσανε κατά τήν ἐδῶ ἀσκηση τῶν ἐπαγγελμάτων τους ἀφίλοξενα αἰσθήματα, τοῦτο νά ἀποδοθεῖ στίς πρώτες τους ίδιότητες, τίς ἐπαγγελματικές, καί ποτέ στήν ἔθνική τους προέλευση.

Μόλις ἡ ἔβραική Κοινότητα Κεφαλονιᾶς διάβασε τό δημοσίευμα ἑκεῖνο, ἐδημοσίευσε στόν προοδευτικό Τύπο τῆς Ἐποχῆς μία ἐπιστολική ἀναφορά, πού τήν παραθέτω γιά τή χαρακτηριστική της πληρότητα καί γιά τήν πληροφόρηση πού παρέχει στό σημερινό ἔρευνητη.

Κύριε συντάκτα τῆς ἐφημερίδος «Ἀλήθεια»,

Εἰς τόν τελευταῖον ἀριθμόν τῆς «Νέας Ἐποχῆς» ἀνέγνωμεν περικοπήν τίνα ἡτις, ὡς εἰκός, διήγειρεν ἡμῖν βαθεῖαν λύπτην καί ἀγανάκτησιν.

Ἐχει δέ ούτως ἡ περικοπή αὐτη: «Οι ἐκ Κερκύρας

Ισραηλῖται μεταβαίνοντες εἰς Κεφαλληνίαν δέν δύνανται ούδέ ἐπί δίλγας ἡμέρας νά ζήσωσιν ἄνευ τῆς προστασίας τῆς Ἀστυνομίας». Ψεῦδος τοῦτο ἀναιδέστατον κ. Συντάκτα καί ὅλως ἀνήκουστον. Συκοφαντία μαύρη καί ὅλως Ἰησουϊτική. Καί ταῦται δέν δύνανται ύπο ἀλλων νά ἐπινοθῶσιν ειμὴν ὑπ' αὐτῶν καί μόνον τῶν συντακτῶν τῆς «Νέας Ἐποχῆς». Καί, τωόντι, ἀπ' ἀρχῆς, μόλις ἀνήγνειλον διά τῆς ἐφημερίδος των τήν νέαν ἐποχῆν, ἀμέσως ἤρχισαν νά δίδωσι εἰς φῶς καί τά προϊόντα τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς φιλανθρωπίας των. Καί τά δποία ἀνακεφαλαιοῦνται εἰς τό «διαίρει καί βα σίλευε». Ο φθόνος τῆς ἀληθείας καί ἡ κακεντρέχεια τῶν τοιούτων ἐφθασαν εἰς τά μῆ περαιτέρω.

Ούδεποτε ἡκούσθη κ. Συντάκτα ὅτι Ἐβραῖος παρουσιάσθη εἰς τήν Ἀστυνομίαν Κεφαλληνίας, νά παραπονεθῇ κατά Κεφαλληνὸς δί ἐλαχίστην ἐνόχλησιν, καί μάρτυς αὐτῆς ἡ Ἀστυνομία. Ἐπομένως ἀναλογισθέντες οι ύποφαινόμενοι ὅτι τά διαβολικά αὐτά τεχνάσματα εἶναι ἵδια καί ούχι πρωτοφανῆ τῶν κ.κ. Συντακτῶν τῆς «Ν. Ἐποχῆς», κατευνάσαμεν τήν δικαίως διεγερθεῖσαν ἐν ἡμῖν πρός στιγμήν ἀγανάκτησιν καί τυχόντες περιστάσεως τοιαύτης, χαίρομεν δημοσιεύοντες διά τοῦ Τύπου, πρός κοινήν εύχαριστησιν, τήν βαθεῖαν ἡμῶν εύγνωμοσύνην, πρός ἀπαντας ἀνεξαιρέτως τούς κατοίκους τῶν τέ πόλεων καί ἔξοχων Κεφαλληνίας, δπου μεταβαίνοντες χάριν ἐμπορίας ἢ ὅλου εἴδους βιομηχανίας, ὑποδεχόμεθα πάντοτε ὑπ' αὐτῶν μέ ἀπαραδειγμάτιστον φιλοξενίαν καί ἀσθενοῦντες περιποιούμεθα κάλλιον ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν ἢ ὃν είμεθα ἐν ταῖς ἴδιαις ἡμῶν οἰκογενείαις. Πολλάκις διερχόμεθα καί αὐτάς τάς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένας ἔξοχάς καί ἐν καιρῷ νυκτός ώς καί τήν ἡμέραν, ἀνενόχλητοι καί ἀπρόσβλητοι, ὅπερ δεικνύει πόσον οι Κεφαλληνὲς ἡξεύρουν νά ἐκτιμῶσι τόν ἀνθρωπον. Διαψεύδομεν δηθεν ἐν πάσῃ ἐπισημότητι τάς Ιησουϊτικάς συκοφαντίας τῆς «Ν. Ἐποχῆς».

‘Η παρούσα άνεγγνώσθη εἰς ἐπίκοον πάντων τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ παρεπιδημούντων Ἰονίων Ἰσραηλιτῶν, παρ’ ὧν ἐπετάχθη καὶ ἡ διά τοῦ Τύπου δημοσίευσις τῆς Ιδίας, πρός ἀπόδειξην τῆς ἀληθείας καὶ στηλίτευσιν τῆς συκοφαντίας.

Κεφαλληνία 2/14 Νοεμβρίου 1861

(ἐπονται ὑπογραφαῖ)¹⁸

Θάτανέ αναμφισβήτητα λάθος, νά πιστευτεῖ πώς τὸ ἐβραϊκὸ στοιχεῖο τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς ἐπιφάνειας, πού ζοῦσε στ’ ἄλλα ίδιαίτερα νησιά, ἦταν ἀνάλγητο καὶ στείρο ἀπό συναισθηματισμούς. Ξένο καὶ ἀναίσθητο ἔμενε ὅταν θίγονταν οἰκονομικά του συμφέροντα ἀπό ὅ λα συμφέροντα οἰκονομικά. Ἀκολουθούσαν δηλαδὴ καὶ οἱ Ἐβραῖοι τὸ νόμο τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ τῶν «έλευθέρων συναλλαγῶν», πού μπορεῖ νά προάγει μέχρι ἀκρότητα τὴν ἐλευθερία, ἔξαφανζει ὅμως τὴν ἡθική καὶ στεγνώνει τὴν ἀνθρώπινη εὐαίσθησία¹⁹.

Στὴ Ζάκυνθο, μέχρι καὶ τὴν “Ἐνωση, ὑπάρχει ὀξιόλογο ἐβραϊκὸ στοιχεῖο μέ υπολογίσιμα οἰκονομικά. Μαζὶ, ὅμως, μέ τίς συναλλαγές ἥ μᾶλλον ἔξ αιτίας αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν συναλλαγῶν, γίνονται καὶ «ἀσχημίαι» ἔναντιον τους!

Δύο τέτοιοι ἐμπορικοί οίκοι ἀξιόλογοι, μέ «κυκλοφορίαν πολλῶν χιλιάδων διστήλων», εἶναι τοῦ «Ιωσήφ Βεντούρα τοῦ Βίτα» καὶ τοῦ «Ἀβραάμ Σ. Λευτί». “Ἐνεκα ὅμως τῶν ἀσχημιῶν τῆς δυστυχῶς ἐπικρατούσης φαυλοκρατίας ἡναγκάσθησαν οἱ ἀγαθοί καὶ ἀξιότιμοι αὐτοί συμπολίται ἡμῶν νά ἐγκαταλείψωσι τὴν γῆν τῆς γεννήσεως τῶν καὶ νά προσφύγωσι εἰς τὴν ἀλλοδαπήν”²⁰. “Ἐκαμαν, δηλαδή, ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού τούς ἐπέβαλε ἥ ἀνάγκη. Ἐπρεπε νά ἀσφαλιστοῦν καὶ οἱ ἴδιοι καὶ νά διασφαλίσουν καὶ τὴν περιουσία τους, πού ὅπως φαίνεται βρισκότανε σέ κοινό κίνδυνο!

Φεύγοντας ἀπό τὴν Ζάκυνθο θά πάνε στὴ Σμύρνη ὅπου θά προκόψουν. Θά ἀναδειχτοῦν σέ ἐπίλεκτα μέλη τῆς ἐκεῖ ἐβραϊκῆς Κοινότητας.

Στά 1866 ξεσπᾶ ἡ Κρητική Ἐπανάσταση. Οι Τούρκοι στὸ μεγαλόνησο, ὅπου δέν μποροῦν νά ἐπιβληθοῦν μέ τό αἷμα, καταφεύγουν στὴν ιερουσαλία. Ἀνάμεσα στά ἄλλα ἀρπάζουν τίς καμπάνες ἀπό τίς ἐκκλησίες καὶ τίς ἐκποιοῦν στὰ χυτήρια. “Ἐξη καμπάνες φτάνουν στὴ Σμύρνη καὶ περιφέρονται στούς δρόμους γιά πούλημα.

‘Η ἐβραϊκὴ Κοινότητα τίς ἀγοράζει καὶ τίς προσφέρει στὸ μητροπολίτη Σμύρνης, μέ τὴν παράκληση νά τοποθετηθοῦν στούς πρώτους ναούς πού θά ἀνακαινιστοῦν στὴ μεγαλόνησο. Τὴν προσφορὰ συνοδεύει ἔνα χαρακτηριστικὸ γράμμα, πού θά τὸ διαβάσει στὴ συνέχεια ὁ ἀνάγνωστης, καὶ ὅπου δύο ἀπό τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς πού τὸ ὑπογράφουν εἶναι οἱ ΙΩΣΗΦ ΒΕΝΤΟΥΡΑ καὶ ΑΒΡΑΑΜ ΛΕΥΤΙ. Οι Ζακυνθινοί μετανάστες!

Πανιερώπατε,

“Ἐξ κώδωνες τῶν ἐν Κρήτῃ συλληθέντων ναῶν σας περιεφέροντα πρός πώλησιν εἰς τάς ἀγυιάς μετ’ ἄλλων λαφύρων ἔκ τῶν πυρποληθεισῶν κωμοπόλεων.

Εἰς τὸ κατανυκτικὸν τοῦτο θέαμα μόνη ἡ καρδία τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἡ εἰσέτι θρηνολογοῦσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς καὶ πενθηφοροῦσα διά τὴν ἀρπαγήν τῶν σκευῶν τοῦ Ἀαρὼν, συνετρίβη ὑπό οἴκτου καὶ συμπαθείας.

Οι Ἰσραηλίται, οἱ δόποιοι ἐπί τόσους αἰῶνας ὑπέστησαν καρτερικῶς μυρίας βασάνους καὶ δεινοπαθείας καὶ οἵτινες ὑπομένουσι εἰσέτι ἡρωϊκῶς τάς δύοικας, δέν ἡδυνήθησαν νά μείνωσι ἀναίσθητοι εἰς τὴν βεβήλωσιν τῶν σκευῶν ἐκείνων, τῶν δόποιών ὁ ἥχος ἀπό τοῦ ὕψους τῶν κωδωνοστασιῶν προσκαλεῖ εἰς προσευχήν τούς Χριστιανούς καὶ εἰς τὴν διδαχήν τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον.

‘Ο Πύργος τοῦ Ρολογιοῦ στὸ Ἀργοστόλι, ὅπως ἦταν τὸν περασμένον αἰώνα. (Άρχειο Α. Δεμπόνου).

Προσενεγκόντες λοιπόν τὸν ὄβολόν των οἱ Ἰσραηλίται καὶ ἀγόρασαντες τούς ἐν λόγῳ κώδωνας, προσφέρωσιν αὐτούς δι’ ἡμῶν εἰς τὴν Ὑμετέραν Πανιερότητα, παρακαλοῦντες αὐτήν ὅπως εὔαρεστηθῇ νά ἀφιερώσῃ αὐτούς εἰς τούς πρώτους ἀνακτισθησομένους ναούς τῆς Κρήτης. Τοῦτο δέ πράπτουσι οἱ Ἰσραηλίται πλήρεις κατανύξεως μέν διά τὴν ἀνάμνησιν τῶν ιδίων αὐτῶν παθημάτων, εὐγνωμοσύνης δέ, πρός τὴν Υ.Π. ἀείποτε διδάσσασαν τὴν πρός ἄλληλους ἀγάπην.

Ἐπικαλούμενοι δέ τὴν ἀρωγήν τοῦ Ὑψίστου ὑπέρ τῶν τεθλιμένων, εύχόμεθα ἵνα μακρυθῶσιν αἱ ἡμέραι τῆς Υ.Π. ὅπως διδάσκη καὶ ἐνοπείρη εἰς τὰ τέκνα τῆς τὸν πρός τὸν πλησίον ἀγάπην.

Τῆς Ὑμετέρας Πανιερότητος εὐπειθέστατοι δοῦλοι,
Διά τὴν ἐπιτροπήν
‘Ιωσήφ Π. Βεντούρα τοῦ Βίτα
‘Αβραάμ Σ. Λευτί²¹
Βίτια ‘Ελια ‘Αρτζῆ²².

“Ἐνα, ἀνάλογα συγκινητικό, περιστατικό ἔχουμε στὴν Κεφαλονιά, τὴν ιδία ἐποχὴ καὶ γιά τὴν ιδία αἰτία. ‘Η ἐβραϊκὴ Κοινότητα εἶναι πολὺ φτωχὴ καὶ δέν προσφέρεται γιά μεγάλες δωρεές. Στὸ Ἀργοστόλι, γιά νά ἐνισχυθοῦν καὶ προστατευτοῦν τὰ θύματα τοῦ Κρητικοῦ Ἀγώνα, διενεργοῦνται ἔρανοι καὶ διοργανώνονται στὸν ‘Κέφαλο’ ἐραστικές θεατρικές παραστάσεις, στίς ὅποιες ὁ κόσμος προσέρχεται ἀθρόος γιά νά συνδράμει τὸ σκεπό.

Ἐίναι ἀξιέπαινοι καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν δόλιοι Ἰσραηλίται, οἵτινες, καίτοι χειρώνακτες καὶ πτωχοί, προσήλθον προθύμως καὶ προσέφεραν γενναίως²²

Βλέπουμε, λοιπόν, πώς ὅταν λείψει ἡ «χρυσοσθηρία», πού πολλοί, πολὺ λαθεμένα τὴ θεωροῦντες ἀπαραίτητο «κίνητρο», τὸ ἄτομο ἀνθρωπίζει καὶ δέν προσφέρεται γιά μεγάλες δωρεές. Στὸ Ἀργοστόλι, γιά νά ἐνισχυθοῦν καὶ προστατευτοῦν τὰ θύματα τοῦ Κρητικοῦ Ἀγώνα, διενεργοῦνται ἔρανοι καὶ διοργανώνονται στὸν ‘Κέφαλο’ πάρεστικές παραστάσεις, στίς ὅποιες ὁ κόσμος προσέρχεται ἀθρόος γιά νά συνδράμει τὸ σκεπό. Ενα, ἀνάλογα συγκινητικό, περιστατικό ἔχουμε στὴν Κεφαλονιά, τὴν ιδία ἐποχὴ καὶ γιά τὴν ιδία αἰτία. ‘Η ἐβραϊκὴ Κοινότητα εἶναι πολὺ φτωχὴ καὶ δέν προσφέρεται γιά μεγάλες δωρεές. Στὸ Ἀργοστόλι, γιά νά ἐνισχυθοῦν καὶ προστατευτοῦν τὰ θύματα τοῦ Κρητικοῦ Ἀγώνα, διενεργοῦνται ἔρανοι καὶ διοργανώνονται στὸν ‘Κέφαλο’ ἐραστικές θεατρικές παραστάσεις, στίς ὅποιες ὁ κόσμος προσέρχεται ἀθρόος γιά νά συνδράμει τὸ σκεπό. Ενα, ἀνάλογα συγκινητικό, περιστατικό ἔχουμε στὴν Κεφαλονιά, τὴν ιδία ἐποχὴ καὶ γιά τὴν ιδία αἰτία. ‘Η ἐβραϊκὴ Κοινότητα εἶναι πολὺ φτωχὴ καὶ δέν προσφέρεται γιά μεγάλες δωρεές. Στὸ Ἀργοστόλι, γιά νά ἐνισχυθοῦν καὶ προστατευτοῦν τὰ θύματα τοῦ Κρητικοῦ Ἀγώνα, διενεργοῦνται ἔρανοι καὶ διοργανώνονται στὸν ‘Κέφαλο’ πάρεστικές παραστάσεις, στίς ὅποιες ὁ κόσμος προσέρχεται ἀθρόος γιά νά συνδράμει τὸ σκεπό.

Ἐμεῖς πού ζήσαμε μά δυσβάσταχτη δοκιμασία συνειδήσεων καὶ νεύρων, τούς σεισμούς τοῦ 1958 καὶ νοιώσαμε πάνω στὰ πληγωμένα αἰσθήματά μας, τό βάλσαμο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης, ἐκφρασμένης δχι μόνο ἀπό

“Ελληνες, μά και Γάλλους και Αγγλους και Αμερικάνους και Ιταλούς και από όλους τους λαούς της Γης και έμπρακτα και από ΕΒΡΑΙΟΥΣ²³, διδαχτήκαμε πώς ή αγάπη δέν έχει σύνορα ούτε έθνικότητα, γιατί δέν άποκτάται μένταλλάγματα, άλλα προσφέρεται μέν θυσία.

“Ιωσάς ή μοίρα τό θέλησε, στη δοκιμασία μας αύτή νά λάβουμε τήν όφειλό μεν ή άντα πόδοση²⁴ από τό «Λαό τής διασπορᾶς», για τήν καλή φιλοξενία πού δέχηται οι πατέρες τους και πού άναμφιβολα τήν τιμήσανε στόν παρεξηγημένο έτοῦτο τόπο.

■

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρβλ. Έφημερίδα «Άληθεια», φ. 8, 4) 16.11.1861, σελ. 3β.
2. Πρβλ. Ικετήριο τοῦ κυρ Δημητρίου Φώκα τοῦ π. Άντωνίου στήν έφημερίδα, έπιστημο τοῦ 'Ηνωμένου Κράτους τῶν 'Ιονίων Νήσων. Ἀρθ. 9, Κερκύρα 16.2.1852, σελ. 15αβ.
3. Άντιθετα πρός τους Κερκυραίους Ίστραπλίτες, πού τους βρίσκω στά έγγραφα μέ τήν προσαγρεύουσα κύριοις, ένδειχτικό πού προδίει εύμαρεια και κοινωνική προβολή, κανέναν δόπο τούς 'Εβραιών τῆς Κεφαλονίας δέν βρήκα νά προσαγρεύεται μέ αύτό τόν «τίτλο». Μετά τό όνοματεπώνυμο πάντοτε άναφέρεται ή έθνική προέλευση. 'Εβραιος ή Ίστραπλίτης.
4. Τόπικόν Ιστορικόν Άρχειον Κεφαλληνίας (Τ.Ι.Α.Κ.). φάκελος δικαστικής Άστυνομίας Ιουνίου 1842 φ. 2τ.
5. Πρβλ. Έπιστημο έφημερίδα δ.π., ἀριθ. 174, 26) Φεβρουαρ. 10) Μαρτ. 1855, σελ. 2–3.
6. «Τήν παρελθούσαν Παρασκευήν έψσφη σε νέντός τῶν ένταθα φυλακῶν, ἀπάνου εἰς δύο σανίδας, ὁ Ἐλλην πολίτης Γεράσιμος Νικολάου Χαρίτος, σφειλέτης τοῦ δημοσίου διά ποσδόν δραχμῶν διακοσίων τεσσαράκοντα καὶ λεπτών δεκαεπτά, πρό δεκαπέντε περίπου ήμερών καθειρχθείς έντός αὐτῶν». «Έφημερίς Άργοστολίου» φ. 23, 8.3.1901, σελ. 1α.
7. Πρβλ. Τ.Ι.Α.Κ. δ.π., FILZA CITTAZIONI INTIMAZIONI FEB-BVAJO 1850, φ. 159r.
8. Πρβλ. Τ.Ι.Α.Κ. δ.π., φ. 70r.
9. Πρβλ. Έπιστημο έφημερίδα δ.π., ἀριθ. 27, 21) Ιουνίου 3) Ιουλίου 1852, σελ. 1α.
10. Πρβλ. Έφημερίδα «Ο Πολίτης», φ. 16, 8.3.1887, σελ. 4β. «Χθές περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀλλήθης ἔβραιομαχίᾳ ἔλαβε χώραν ἐνταῦθα. Ἀπαντεῖ σχεδόν οἱ ἐν Άργοστολίῳ Ίστραπλίται συνῆψαν μεταξὺ αὐτῶν συμπλοκήν, κατά τὴν ὥσπειν ἑταναματίσθησαν τρεῖς ἔξ αὐτῶν καὶ τὸ κακόν θά ἐλάμβανεν μείζονας διαστάσεις ἢν εἴς χωροφύλαξ δέν ἐπρόφθανεν τὴν ἔκρηξην τῆς τελευταῖς ὥρμῇσι.
11. Αφορᾶ τήν έφημερίδα «Τὰ Ίστραπλίτικά Χρονικά» πού βγαλει στήν Κέρκυρα.
12. Π. Πανᾶς στήν έφημερίδα «Άληθεια» 5. 14/26 10,1861, σελ. 3α.
13. Πρβλ. Σ. Βερύκιου, Ιστορία τῶν 'Ηνωμένων Κρατῶν τῶν 'Ιονίων Νήσων, ἐν Άθηναις 1964, σελ. 308 και συνέχ.
14. «Ἡ πρός τήν πρόδον, τήν ἐλευθερίαν καὶ ισονομίαν τάσις τοῦ ἐπαναστακοῦ λαοῦ δέν εἶναι κατωτέρα ἑκείνης τῶν πολιτισμένων λαῶν, παρ' οἵς ἵσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου θεωροῦνται καὶ τά αὐτά χαίρουσι δικαιώματα ἄπαντες οἱ πολίται, ὅνει διακρίσεως θρησκεύματος». Π. Πανᾶς δ.π.
15. Διάβαζε γιά τήν IA' Βουλή καὶ τή διάλυσή της Σ. Βερύκιο δ.π., σελ. 387.
16. Π. Πανᾶς, δ.π.
17. Πρβλ. «Άληθεια», φ. 8, 4/16.11.1861, σελ. 36.
18. Έφημερίδα «Άληθεια», φ. 8 δ.π., σελ. 3β–4α.
19. Πολλοί θέλουν νά καταλογίσουν σέ 'Εβραιος τήν καθιέρωση αύτοῦ τοῦ «άπανθρωπου» νόμου. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος τέτοια διερεύνηση. Γιατί κατ' ἀναλογία θά ἐπρεπε νά άναφερθούμε καὶ σέ όσους «νόμους» ἀνθρωπιστικούς καὶ κοινωνικές θεωρίες «άκλονητης ήθικης»²⁵ θεσπιστήκανε από 'Εβραιούς.
20. Έφημερίδα «Όμόνοια» (Ζοκύνθου), φ. 65, 27.5.1867, σελ. 3β.

ΑΛΜΠΕΡ ΚΟΕΝ

Τό δόνομα τοῦ Άλμπέρ Κοέν, πού πέθανε πρόσφατα στή Γενεύη, στά 86 του χρόνια, εἶναι διγνωστό στήν Έλλάδα. Κι δύμας δ Κοέν ύπηρζε ἀπ' τίς κορυφαίες προσωπικότητες τῶν γαλλικῶν γραμμάτων κι ἐπιπλέον γεννήθηκε κι ἔζησε ἔνα κομμάτι τῆς ζωῆς του στήν Έλλάδα.

'Εβραιόπουλο τῆς Κέρκυρας, γεννήθηκε στήν έβραική συνοικία τοῦ νησιοῦ τό 1895 κι ἔφυγε ἀπό τήν Έλλάδα γιά τή Μασσαλία λίγο πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Γουδή. Αιτία τῆς φυγῆς ἦταν τό κυνηγητό τῶν 'Εβραιών πού ἔξαπολύθηκε τότε στήν Κέρκυρα. Στή Μασσαλία συνεχίζει τίς σπουδές του καὶ τό 1930 στέλνει τό πρώτο του χειρόγραφο στής ἐκδόσεις «Γκαλιμάρ». Ἀπό τούς μεγάλους τεχνίτες τῆς γαλλικῆς γλώσσας δό Άλμπέρ Κοέν γνώρισε σύντομα τήν ἐπιτυχία. Τά έργα του «Σολάλι» (1930), «Καρφοφάγος» (1938), «Η ώραία τοῦ Κυρίου» (1968, Μέγα βραβείο μυθιστορήματος τῆς Γαλλικῆς Ακαδημίας), «Γενναῖοι» (1969), «Έζεκιέλ» (1933), «Τό βιβλίο τῆς μητέρας μου» (1954) καὶ «Σημειωματάρια» (1978) συγκίνησαν μέ τό λυρισμό καὶ τόν αισθησιασμό τους ἀρκετές γενιές ἀνθρώπων. Ο Άλμπέρ Κοέν ἔζησε τά περισσότερά του χρόνια σ' ἓνα μικρό διαμέρισμα. Οι παιδικές του μνήμες ἀπό τήν Κέρκυρα ἦταν πάντα τόσο ζωντανές, πού ἔλεγε γελώντας πώς θυμόταν «άκόμα καὶ τή μέρα τῆς γέννησής του».

Στήν Έλλάδα δύμας ἔμεινε πάντα διγνωστός. Κι οι περισσότερες ἐλληνικές έφημερίδες δέν ἀνέφεραν κάν τόν θάνατό του, ἐνῦ ἄλλες περιορίστηκαν σέ ἀντιγραφή τῶν τηλεγραφημάτων τῶν ξένων πρακτορείων [μέ τημητική ἔξαιρεση τόν Κώστα Σταματίου τῶν «Νέων» πού τοῦ ἀφίέρωσε πολύστηλο ὅρθρο]. Όμως, στά «Ἐπίκαιρα» ἐπιστημάναιε κάποιες λέξεις παραπάνω γιά τόν Κοέν, ἀλλά καὶ τή φράση - ἀριστορύγμα: «Αἰσθησιακός, ἀνατολίτης, λάτρευε τά γιλικά ταψιοῦ καὶ πιμοῦσε ίδιαίτερα τό Πατριαρχεῖο».

('Από τό περιοδικό «διαβάζω», Ιανουάριος 1982)

21. «Όμόνοια», δ.π.,

22. «Άναμόρφωσις», φ. 20, 19.11.1861, σελ. 4γ.

23. Αγγελο - Διονύση Δεμόνου:

«Τό χρονικό τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1953», Άργοστολί 1976, σελ. 88 καὶ συνέχεια.

24. Γιά τή δράση τοῦ Ίστραπλίνου ναυτικοῦ καὶ τίς προσπάθειες διάσωσης τοῦ πληθυσμοῦ κατά τούς σεισμούς τοῦ '53, διάβασε Αγγελο - Διονύση Δεμόνο, δ.π., σ.σ. 88, 93–103 – 104–127 – 129.

[Τό πρώτο Μέρος τῆς μελέτης δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 45 (Ιανουάριος 1982) τοῦ περιοδικοῦ μας].

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΪΜΗΣ

Μοναχικός ἐρευνητής

τῆς λαϊκῆς μας τέχνης

Στίς ἀρχές του Φλεβάρη, μοναχικός – ὅπως καί στή ζωή – πέθανε ὁ αἰσθητικός ἐρευνητής τοῦ ἑλληνικοῦ Καραγκιόζη καί τῆς λαϊκῆς μας τέχνης, συγγραφέας καί ζωγράφος Ἰούλιος Καΐμης. Ο ἀγαπημένος Τζούλιο, ἀπό τό πολύ κρύο καί ρακένδυτος ὅπως ἦταν, ἐπαθε ἔμφραγμα στό δρόμο, μεταφέρθηκε στό νοσοκομεῖο τῆς Νέας Ἰωνίας, ἀλλά ἦταν πιά ἄργα. Εἶχε ξεψυχήσει χωρίς νά ἔχει ἔνα δικό του ἀνθρώπινο πλάι του.

Στήν κηδεία του, πού ἔγινε ἀπό τήν ἑβραϊκή συναγωγὴν, παραβρέθηκαν ἐλάχιστοι φίλοι του, πού τυχαία πληροφορήθηκαν τό μοιραίο. "Οπως στή ζωή, ἔτσι καί στό θάνατό του, δι Καΐμης ἀγνοήθηκε ἀπ' ὅλους. Μόνο μιά πρωινή ἐφημερίδα, τήν Τετάρτη 3 Φλεβάρη, ἀνάγγειλε τό θάνατό του. Οι ἄλλες ἐφημερίδες οὔτε πέντε ἀράδες δέν τοῦ ἔγραψαν, γιατί ἀσφαλῶς δέν ἤξεραν ποιός ἦταν καί τί πρόσφερε δι Τζούλιο Καΐμης στόν τόπο μας.

Τόν Τζούλιο είχα γνωρίσει πρίν 25 περίπου χρόνια στό σπίτι τοῦ μακαρίτη δάσκαλου Φώτη Κόντογλου. Ἀπό τότε συναντιόμασταν συχνά, κάναμε παρέα μέ τό λαϊκό καλλιτέχνη Σταμάτη Λαζαρό καί τόν καραγκιοζόπαίχτη Γιώργο Χαρίδημο καί μαθαίναμε πολλά ἀπό τήν ἀστείρευτη σοφία καί γνώση του γύρω ἀπό τόν ἑλληνικό Καραγκιόζη, τή λαϊκή μας τέχνη, τήν ἀρχαία τραγωδία καί κωμωδία, τίς τέχνες καί τή λογοτεχνία μας. Παρόλο πού ἔγραψε ἔντεκα βιβλία καί μελέτες, μέ σπουδαιότερο τή γαλλική ἔκδοση γιά τόν ἑλληνικό Καραγκιόζη, μέ ξυλογραφίες τοῦ 'Ολλανδοῦ καλλιτέχνη Κλάους Φρισλάντερ, πού ἀποτέλεσε καί βασική πηγή γιά τούς μετέπειτα ἐρευνητές τοῦ Θεάτρου Σκιῶν, ὅμως οὔτε δι Λίνος Πολίτης δέν τόν ἀναφέρει στήν «Ιστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας» (β' ἔκδοση 1979 τοῦ Μορφωτικοῦ 'Ιδρυμάτος 'Εθνικῆς Τράπεζας). Καί ρωτᾶμε: Γιατί; Γιατί τόση ἀγνωμοσύνη γιά τόν Καΐμη, πού δι τι ἔγραψε ἦτανε πολύ βαθιά μελετημένο καί σοφά διατυπωμένο; Μόνο γιά δι τι ἔδωσε γιά τόν Καραγκιόζη, θά πρέπει νά γραφτούν πολλά ἄρθρα καί ν' ἀναφέρεται σ' ὅλες τίς ἐγκυλοπαίδειες.

ΑΓΝΩΜΕΝΟΣ

‘Ο Καΐμης πέθανε σέ ήλικια 85 χρόνων. Εἶχε γεννηθεῖ τό 1897 στήν Κέρκυρα ἀπό πατέρα Κέρκυραίο, τό δάσκα-

ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΪΜΗ
ΜΥΘΟΙ

Ἐξώφυλλο
βιβλίου του.

ΑΘΗΝΑ - 1979

Ιούλιος
Καΐμης

λο Μωϋσή (πέθανε τό 1917 σε ηλικία 65 χρόνων) και μητέρα Μασσαλιώτιδα, τή Φανή (πέθανε τό 1950). 'Ο παππούς του ήταν άπο τήν Κάτω Σικελία, τή Βενετική Ιταλία. 'Άδελφός του είναι ό Αιμιλίος Καΐμης, δύοποιος έργαζόταν στό 'Αστεροσκοπείο 'Αθηνών, και άδελφή του ή Ραχήλ, δύοποια είναι άξιωματούχος στόν Ιστραλινό στρατό. 'Ο Τζούλιο έμενε στή Ριζούπολη (Κρώμηνς 4), σ' ένα τρισάθλιο σπίτι, μέ σπασμένα παράθυρα και πόρτες. Είχε κάνει δύο φορές αίτηση στό υπουργείο Πολιτισμού (πρίν τέσσερα περίπου χρόνια και πέρυσι) γιά σύνταξη καί δέν τού δόθηκε. Ζοῦσε μέ τίς βαθήεις φίλων του, πού τόν θαύμαζαν κυριολεκτικά και τόν διαπούσαν και γιά τήν πάθησή του πού δέν ἄκουγε, έδω και πολλά χρόνια, καθόλου.

Από το 1925 ώς το 1979 δ Τζούλιο Καΐμης ἔβγαλε τά έξης βιβλία: «Εξι κανόνες ζωγραφικής», «LA COMEDIE GRECQUE DANS L' AME DU THEATRE D' OMBRES» ('Η Ελληνική κωμωδία στήν ψυχή του Θεάτρου Σκιών), μέχι-λογραφίες Κλάους Φρισλάντερ «Τό Θέατρο τών Σκιών» (φυλλάδιο), «Βιβλικές Ιστορίες», «Δέκα ποιήματα του Μι-χαήλ «Αγγελου» (μέχι σχόλια), «Τό λαικό σπίτι» (μελέτη), «Έλληνικά τοπία», «Άτυχος γάμος», (άραβικό παραμύθι), «Παραδόσεις», «Καραγκιόζης, φρουρά τής κόλασης» (έκ-δοση Παπαδημητρίου, φυλλάδιο), «Μύθοι», «Η Ελληνική τραγωδία στό Θέατρο Σκιών». Έπισης μετάφρασε έλληνι-κά ποιήματα στά Ιταλικά, ἔργα του Γκολντόνι στά έλληνικά, ύπτηρε ανταποκριτής καί ἀρθρογράφος ιταλικών ἐφημερί-δων καί ἔγραψε αισθητικά ἄρθρα καί ταξιδιωτικά στήν «Καθημερινή» καί σέ ἄλλες ἐφημερίδες. Ήξερε πάρα πολύ καλά τή γλώσσα του Γκολντόνι, Ιταλικά, γαλλικά, ἑβραϊκά καί ύπτηρε σπουδαίος μελετήτης του ἀρχαίου έλληνικού δράματος καί τής Βίβλου. Ή γαλλική ἔκδοση του Καραγ-κιόζη, πρίν πεθάνει ο Καΐμης, ἦταν γιά νά βγει ἀπό τίς έκ-δόσεις «Πλέθρου», σέ μετάφραση του φίλου του ζωγρά-φου Χρήστου Δέδε.

Στίς συναντήσεις μας μέ τόν δέχαστο Τζούλιο, τον είχα ρωτήσει **Δημήτρης Καραγιάνης** αν έκανε εύκολα τό βιβλίο του γιά τόν Καραγιάνη και κείνος μού είπε πώς τό γραψε πολύ δύσκολα, γιατί δέν εύρισκε πηγές, συγγράμματα καί άρθρα τότε (τό βιβλίο **Βγῆκε τό 1935**), άλλα ζητώντας νά γνωρίσει παλιούς καραγιάνοπαίχτες στά χωριά τής Πάτρας, γιά νά συγκεντρώσει τίς πληροφορίες καί τά στοιχεία του, τόν βοήθησε **Άδελφη Μίμαρου**, δ Πάγκαλος, δ Άγαπητός, δ Βουτσινᾶς καί πολλοί άλλοι.

Ο Μόρος τού ἔκανε σχέδια μέ μολύβι. Τών βοήθησε κι ὁ Παντελῆς Μελίδης, δ όποιος τού εἶπε πώς δημιουργός τού ἑλληνικοῦ Καραγκιόζη ἦταν ὁ Μίμαρος. Γνώρισε καὶ τόν Μόλλα, πού ἦταν ἀνθρωπος ἡθικός, ἀγαθός, οἰκογενειάρχης καὶ δημιούργησε τόν ἀθηναϊκό Καραγκιόζη μέ λεπτό χιούμορ. Δέν ἤξερε γράμματα, ἄλλα ὅλα ἐβγαιναν ἀπό τὸ φαντασία του καὶ τήν παράδοση. Μέ τήν κόρη του Ἀρετή, δ Καΐμης τύπωσε μιά κωμῳδία, πού νά ἔχει τό γοῦστο τῆς γραμμένης. Τή συντομεύσανε, γιατί τά μάτια κου-σάζονται πόλιν ἀπό τή αὔτιά

‘Ο Καΐμης γνώρισε καί τόν Κώστα Καράμπελα, πού εἶχε πολλή φαντασία. Ζωντάνευε τό δημοτικό τραγούδι. Άκομα καί τόν Χρήστο Χαρίδημο, πού ήταν σπουδαῖος τεχνίτης.

είχε περίφημες φωνές, θαυμάσιες μιμήσεις και κινήσεις στίς φιγούρες. Ό Δεδούσαρος ἔδωσε τίς περισσότερες χρωματιστές εικόνες σέ μεγάλο μέγεθος. Γνώρισε σχεδόν όλους τούς καραγκιοζοπαϊχτες, περίπου ἑκατό. Ἀπό τούς ζωντανούς καραγκιοζοπαϊχτες κατά τη γνώμη τοῦ Καΐμη, ὁ καλύτερος είναι ὁ Γιώργος Χαρίδημος, ὁ δποῖος συνεχίζει μέ εὐθύνη καὶ ἀριστοτεχνικά τήν παράδοση.

Ι'Αναδημοσιεύεται άπό την έφημερίδα «Έξόρμηση» (13.2.1982) «Άρθρο γιά τόν δελμηστο Καΐμη έχουν δημοσιεύσει τά «Χρονικά» (τεύχος 30 - Ιούνιος 1980].

Οι Ἑβραῖοι στόν Κόσμο

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΙΣΡΑΗΛ ΚΑΙ ΕΛΛΑΣΟΣ

ΑΘΗΝΑ: Οι μόνοι λαοί τής οίκουμένης χωρίς συγγενεῖς. «Τό Ίστραήλ δύναται να πάρει την έπιβίωσιν του εις τήν Θρησκείαν του της Παλαιάς Διαθήκης. Καί ή 'Ελλάς εις τήν Θρησκείαν της Καινής Διαθήκης, εις τόν Χριστιανισμόν». (Τό ανέφερε δη Μητροπολίτης Κορίνθου στήν 'Ιεραρχία τής 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος) 'Εφημερίδα ('Εκκλησιαστική 'Αλήθεια', 1.2.1982).

ΗΜΕΡΙΔΑ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΠΑΡΙΣΙ: «Εξακόσια και πλέον ἄτομα συμμετεῖχαν στήν 22η «Ημερίδα Βιβλικῶν Μελετῶν», τῶν γαλλοφώνων διανοούμενων τοῦ Παρισιοῦ, πού διοργάνωσε τό γαλλικό τμῆμα τοῦ Παγκοσμίου «Ἑβραϊκοῦ Συνεδρίου. Τό Θέμα τῆς φετινῆς διοργανώσεως ἦταν: «Ἡ Βίβλος σήμερα».

Στις έργασίες συμμετεῖχαν έκπρόσωποι από διάφορα τά σημήνια του γαλλικού Έβραισμού, ήγειρικές προσωπικότητες της Καθολικής καί της Προτεσταντικής Εκκλησίας καί ό. κ. Πατριάρχη Λαμπρακέ, έκπρόσωπος του Γάλλου ύπουργού Πολιτισμού.

Τίς έργασίες της ήμερίδας παρακολούθησαν, έπισης, δ' Αρχιρραβίνος τῆς Γαλλίας Σαμουέλ Σιράτ, δ' Αρχιρραβίνος Παρισιοῦ "Αλεν Γκόλντμαν καὶ ο. κ. Ιτσάκ Μικαέλ, γενικός πρόξενος στήν ἐδῶ Ισραηλινή πρεσβείᾳ.

ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ

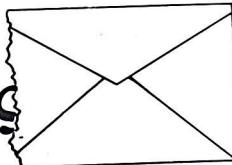
ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ: «*Η μοίρα της ειρήνης έναποκείται στά χέρια σας, στά χέρια της γενιᾶς σας*», διακήρυξε ο Πρόεδρος του Ισραήλ, κ. Ιτσάκ Ναβόν, σε 60μελή δημάδα Αιγυπτίων νέων, που έπισκεφθηκαν τό προεδρικό μέγαρο κατά τή διέρκεια έπαπαμερης περιοδείας τους στό Ισραήλ.

Μιλώντας στά ἀραβικά δό πρόεδρος Ναβόν τόνισε τήν ἀνάγκη νά καταστεῖ ή ειρήνη μόνιμο καί φυσιολογικό καθεστώς στίς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν. Πολλοί ἀπό τίς παλαιότερες γενιές στήν Αἴγυπτο, συνέχισε, μεγάλωσαν μέ προκαταλήψεις σέ δι, τι ἀφορᾶ τό πραγματικό Ἰσραήλ. Τό βάρος τῆς ἐπιτυχίας τῶν προσπαθειών μας γιά τήν ειρήνη ἐναπόκειται στή νεώτερη γενιά, δό τρόπος σκέψεως τῆς διποίας ἔιναι περισσότερο ἀπελευθερωμένος ἀπό τίς παρεργανέσεις καί τίς προκαταλήψεις.

Τάνης Επίσκεψη των Αιγυπτίων θά άνταποδώσουν τόν ἐρχόμενο μήνα Ἰσραηλινού μαθητές, πού θά ἐπισκεφθοῦν τό Κάιρο.

‘Ο Πρόεδρος Ναβόν υπήρξε διάδοχος της στρατηγού Καρλούστα Μαρίνο, που απέτυχε να πάρει την προεδρία της Δημοκρατίας της Αργεντινής μετά την επαναστατώντας στην Αργεντινή την ομάδα της Εθνικής Αρματαρίας, που ήταν η μεγαλύτερη στρατιωτική ομάδα της Αργεντινής.

Ἐπιστολές

Ο ΤΣΕΛΕΠΗΣ ΜΟΥΣΩΝ ΑΒΡΑΑΜ

‘Η κ. Λουίζα ’Αβραάμ - ’Αθήνα, συμπληρωματικά στό ἀφιέρωμά μας γιά τήν Ι. Κ. Λαρίσης (τεῦχος 46 - Φεβρουάριος 1982), μᾶς γράφει τά ἔξης γιά τόν ἀείμνηστο πατέρα της Τσελεπή Μουσών ’Αβραάμ:

«Υπῆρξεν πρόεδρος τῆς Κοινότητος Λαρίσης ἐπί 2 ἢ 3 τετραετίας καί προσέφερε πάμπολλες ύπηρεσίες, εἰς τήν Κοινότητα καί ιδιαιτέρως τήν Συναγαγή καί τό σχολεῖον Λαρίσης, διά τά δόποια ἐφρόντιζε συνεχῶς, ὡς ἐφρόντιζε καί διά τούς Ραββίνους καί διδασκάλους τοῦ σχολείου, Ἰσραηλίτας καί Χριστιανούς.

‘Οποιος πτωχός εἶχε διαφοράν μέ τήν Ἀστυνομίαν, ἥ μέ τό Κράτος ἥ μέ συμπολίτην, προσέτρεχεν εἰς τόν Τσελεπήν, ὁ δόποιος διά τῶν γνωστῶν του βουλευτῶν καί ἐπισήμων ἔλυνε τό πρόβλημά του.

‘Οταν ἐκάνη ἡ Ἐβραϊκή συνοικία Θεσσαλονίκης, πολλοί Θεσσαλονικεῖς ἥλθον εἰς τήν Λάρισαν, τούς δόποίους ἐβοήθησεν ὁ πατέρος μου καί ὡς πρόεδρος τῆς Κοινότητος καί ὡς ἄτομον δί’ ὅπιδηποτε εἶχον ἀνάγκην καί ἥ μήτηρ μου, ἐφιλοξένησε πολλούς.

‘Ήτο συνήθεια τότε, ἵσως εἶναι καί τώρα, οἱ Ἰσραηλῖται νά προσφέρουν χρήματα εἰς τήν Κοινότητα, κατά τόν γάμον καί τήν ταφήν. ‘Ο ὀρείμνηστος πατέρος μου ἀπήλαξε τούς πτωχούς τῆς ύποχρεώσεως ταύτης καί τούς ἔδιδεν ἐξ ἴδιων χρήματα. Οι γονεῖς μου συνέτρεχαν τούς ἀσθενεῖς, τούς δόποίους καί ἐπισκέπτοντο κατά τήν ἀσθένειά των.

Κάθε Παρασκευήν ἡ μήτηρ μου, διά τῆς ύπηρεσίας, ἔκαιε φοῦρνον, τόν δόποιον εἴχαμεν εἰς τό

Διόρθωσις:

‘Η σωστή ὀρίθμηση τοῦ προηγουμένου τεύχους τῶν «ΧΡΟΝΙΚΩΝ» 1982 (Σεβάτ 5742)

σπίτι μας καί ἔψηνε ψωμί διά τούς πτωχούς, τό δόποιον εἶχε ζημωθῆ ἀπό τό βράδυ, πρός διανομήν. Τήν Παρασκευήν τό πρωί, ἤρχοντο οἱ πτωχοί τῆς Λαρίσης καί ἐλάμβανον τήν πιτίκαν (ἔνα εἶδος ψωμοῦ) εἰς δέ τάς οίκογενείας, αἱ δόποιαι εἶχον ἀνάγκην, ἀλλά δέν κατεδέχοντο νά ζητήσουν, ἥ μήτηρ μου, ἔστελεν, ἔνα μεγάλο ψωμί, εἰς τά σπίτια των. Τό ὕδι ἐγένετο κατά τάς παραμονάς τῶν ἑορτῶν. Κατά τάς παραμονάς τοῦ Πάσχα, ἥ Κοινότης καί τό σπίτι μας ἐμοίραζεν ἀζυμα καί χρήματα.

Κατά τήν ἑορτήν τῆς Ἐσθήρ, τό Πουρίμ, ἥτο συνήθεια, ὡς εἶναι καί τώρα, νά μοιράζουν χρήματα καί δῶρα. ‘Ολοι οἱ πρωχοί τῆς Λαρίσης, ἤρχοντο εἰς τό σπίτι μας καί ἐλάμβανον χρήματα. Οι Ραββίνοι καί οἱ Ἐβραῖοι, διδάσκαλοι μᾶς ἐπεσκέπτοντο καί ἐλάμβανον χρήματα καί ἔνα μεγάλο κομμάτι παστέλι, τό σύνηθες γλυκό τῆς ἑορτῆς τοῦ Πουρίμ.

Τό σπίτι μας ἥτο ἀνοικτό, διά Ἰσραηλίτας καί Χριστιανούς».

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΒΡΩΝΟΝΤΑΙ

Γραφεία: Σουρμελή 2

Αθήναι (109) - Τηλ. 88.39.952

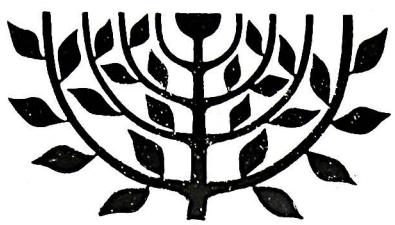
★ Έκδότης: τό Κ.Ι.Σ. ἐκπροσωπούμενον ύπό τοῦ Προέδρου του κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ, ὁ δόποιος εἶναι καί ύπευθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ (Σουρμελή 2 - Αθήναι).

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 2

★ Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

★ Υπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνη ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Αθήναι.

★ Η ἀναδημοσίευσις κειμένων είναι ἐλευθέρα, μέ τήν προϋπόθεσι ὅτι θά ἀναφέρεται ἡ πηγή: Περιοδικό «Χρονικά». Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου.

עַל־יְהוָה תִּשְׁאַל

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18).